

Anu Laukkanen

LASTENKIRJASTOTYÖ AMMATTINA

Kyselytutkimus Etelä-Savon kirjastoihin

LASTENKIRJASTOTYÖ AMMATTINA

Kyselytutkimus Etelä-Savon kirjastoihin

Anu Laukkanen
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-oh-
jelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Tradenomi, Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Anu Laukkanen

Opinnäytetyön nimi: Lastenkirjastotyö ammattina - Kyselytutkimus Etelä-Savon kirjastoihin

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä:
59 + 3

Opinnäytetyöni aiheena on lastenkirjastotyö ammattina. Työn tavoitteen on selvittää mistä lastenkirjastotyöntekijän työ koostuu ja minkälainen on hyvä lastenkirjastotyöntekijä. Aihe on valittu omien kiinnostusten pohjalta.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Itä-Suomen Aluehallintovirasto. Toteutin opinnäytetyöni osana verkkokyselyn Etelä-Savon kirjastoihin, joissa pyysin lastenkirjastotyötä tekeviä vastaamaan kyselyyn. Kyselyssä selvitettiin vastaajien koulutusta, kirjaston toimintamuotoja, avoimia kysymyksiä sekä lastenkirjastotyöntekijän ominaisuuksia. Vastuksia kyselyyn tuli 15.

Kirjastoissa lastenkirjastotyö koetaan tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Lastenkirjastotyö on kuitenkin murroksessa. Uutta teknologiaa tulee koko ajan, ja kirjastoihmisten pitäisi pysyä kehityksen mukana samaan aikaan kun resurssit vähenevät. Oman haasteensa työhön tuo se, että lasten ja nuorten lukeminen on laskussa. Kirjaston merkitys lukemaan innostamisessa kasvaa.

Opinnäytetyön viitekehyksessä keskityn kertomaan lastenkirjastotyön eri toimintamuodoista sekä kirjastotyöntekijän ammatillisesta näkökulmasta. Lähteinä käytettiin erilaisia lastenkirjastotyöstä kirjoitettuja aineistoja. Lastenkirjastotyöstä eri näkökulmista on kirjoitettu paljon.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että lastenkirjastotyöntekijöitä on yhtä monta kuin tekijääkin. Tiettyjen ominaisuuksien kuten työstä innostuneisuuden, kirjallisuuden tuntemuksen ja pedagogisia taitojen voidaan kuitenkin katsoa auttavan työssä. Lastenkirjastotyöntekijän arki on myös hyvin erilaista, riippuen minkälaiset resurssit on käytettävissä. Valitettavan monessa kirjastossa resurssit ovat toiminnan toteuttamisen esteenä. Kaiken kaikkiaan työ koettiin merkityksellisenä ja tärkeänä joka vaatii innostuneita tekijöitä.

Opinnäytetyöni ei ole tyhjentävä tutkimus lastenkirjastotyöstä mutta antaa kuvaa työn luonteesta ja monipuolisuudesta.

Asiasanat: lastenkirjastot, ammattitaito, toimintamuodot, kyselytutkimus, yleiset kirjastot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Library and Information Services

Author: Anu Laukkanen

Title of thesis: Children's librarianship as a profession - Questionnaire survey libraries in the Southern Savonia region libraries

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017   Number of pages:
59 + 3

The subject of my thesis is children's librarianship as a profession. The aim of this thesis was to examine what qualities make a good children's librarian and what the work involves. My own interests made me choose this topic for my thesis.

Regional State Administrative Agency for Eastern Finland, is the client of my thesis. I carried out an online survey as part of the thesis. The survey was sent by e-mail to all libraries in the Southern Savonia region. The survey was answered by 15 professional children's librarians from separate libraries. The survey included questions about education and forms of services in the libraries, the qualities of the children's librarians and open questions. The survey managed to receive 15 answers.

Children's library work is regarded as important and significant in the libraries but it's also in the phase of transformation. While resources are decreasing, librarians should develop their skill levels along with improving new technology. One challenge is also the declining interest for reading among young and children. This challenge elevates the higher importance of libraries in encouraging young people to read more.

In the theoretical framework of this study I focus on different forms of children's library services and tell also about the professional point of view. There are lots of written material about children's library work with multiple different points of views. This kind of written material was used as source of information.

As a conclusion, it can be said that there are rich variety of children's librarians. The survey still managed to reveal some of the most important qualities found in librarians: librarians' own enthusiasm towards work, the knowledge of literature and pedagogic skills. It was also shown that libraries' own resources have a significant effect on library work and the lack of resources can prevent development. Challenges that were found in the survey were technology, staff shortage and the challenges with inspiring and motivating children to read. All in all the work as a librarian was experienced as meaningful and important and in need of motivated workers. All though my thesis doesn't cover the whole area of children's library work, it gives a really good image of the nature and diversity of children's library work.

Keywords: children's libraries, professional skills, lines of action, questionnaire survey, public libraries

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LASTENKIRJASTOTYÖ	9
2.1	Lastenkirjastotyön historiaa	9
2.2	Kirjasto innostaa lukemaan	11
2.2.1	Satutunnit	11
2.2.2	Tiedonhaunopetus ja Kirjastonkäytönopetus	12
2.2.3	Kirjavinkkaus	13
2.2.4	Muita toimintamuotoja	15
2.2.5	Verkkopalvelut	17
3	AMMATTILLINEN NÄKÖKULMA	18
3.1	Lastenkirjastotyöntekijä	19
3.2	Asiakaspalvelu	21
3.3	Kokoelmanhoito	23
3.4	Yhteistyö	26
4	ETELÄ-SAVON KIRJASTOT	28
5	TUTKIMUS	30
5.1	Tavoitteet	30
5.2	Tutkimuksen toteutus	30
6	TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1	Perustiedot	32
6.2	Koulutus	32
6.3	Lastenkirjastotyö	35
6.4	Avoimet kysymykset	37
6.4.1	Yhteistyön kehittäminen kirjaston ja muiden toimijoiden välillä	37
6.4.2	Lastenkirjastotyön kehittäminen	37
6.4.3	Toimintamuotojen lisääminen tai poistaminen lähivuosina	38
6.4.4	Lastenkirjastotyön haasteet	38
6.4.5	Lastenkirjastotyön tulevaisuus	39
6.5	Lastenkirjastotyöntekijä	39
6.5.1	Ajankäyttö	40
6.5.2	Kuinka kehittää omaa osaamistaan lastenkirjastotyöntekijänä	40

6.5.3	Lastenkirjastotyöntekijän hyviä ominaisuuksia	41
6.6	Johtopäätökset ja pohdintaa.....	43
7	POHDINTA	46
	LÄHTEET.....	48
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on lastenkirjastotyö ammattina. Aihe on valittu omien kiinnostusten ja mielenkiintojen pohjalta. Opinnäytetyöni tietopohja rakentuu lastenkirjastotyön ammatilliseen näkökulmaan. Minkälaisia työtehtäviä työ sisältää ja minkälaisia ominaisuuksia lastenkirjastotyöntekijältä vaaditaan. Työssäni perehdyn erilaisiin lastenkirjastotyön toimintamuotoihin kuten satutunnit ja kirjavinkkaus. Lisäksi kartoitan lastenkirjastotyön ammatillista puolta kuten kokoelmanhoitoa ja asiakaspalvelu. Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Itä-Suomen aluehallintotoverasto. Työlläni haluan tuoda lisää tietoa siitä mitä lastenkirjastotyö on tänä päivänä Etelä-Savon kirjastoissa.

Teen opinnäytetyöni osana kyselytutkimuksena Etelä-Savon kirjastoihin. Etelä-Savon kirjastot valitsin tutkimuksen kohteeksi, koska Etelä-Savon lastenkirjastotyö kiinnostaa minua ja halusin perehtyä siihen tarkemmin. Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä Google Forms-palvelulla. Näin haluttiin säilyttää vastaajien anonymisuus. Halusin, että jokainen vastaaja voi vapaasti ilmaista mielipiteensä. Tutkimuksella haluttiin selvittää, mitä lastenkirjastotyö pitää sisällään ja mitä se vaatii siltä joka sitä työkseen tekee. Vastauksia tutkimukseen tuli 15 mikä on noin puolet lähetetyistä kyselyistä. Vastausmäärä oli hyvä ja sen avulla sai hyvän kuvan lastenkirjastotyöstä Etelä-Savossa. Omassa työssäni rajaan käyttäjät neuvolasta yläasteikäisiin sekä lasten ja nuorten kanssa toimiviin henkilöihin.

Lastenkirjastotyön tavoitteena on tutustuttaa lapset pienestä pitäen kirjastonkäyttöön ja opastaa hyödyntämään kirjaston tarjoamia aineistoja (Karjalainen 1987, 78). Lastenkirjastotyö on aiheena ajankohtainen, koska nuorten lukemisesta puhutaan paljon ja siitä kuinka lainaus kirjastoissa laskee. Vähenevät resurssit tuovat työhön haastetta ja toimintoja joudutaan uudelleen järjestämään. Kaikkia niitä toimintoja mitä haluttaisiin, ei pystytä aina järjestämään. Tämä kävi ilmi tutkimuksessani Etelä-Savon kirjastoihin. Tutkimuksessa selvisi, että työhön Etelä-Savossa vaikuttavat pienet resurssit. Myös ajanpuute vaikuttaa eikä palveluita pystytä suunnittelemaan aina niin hyvin kuin haluttaisiin. Vaikka työssä on haasteensa, näkivät vastanneet lastenkirjastotyön tärkeänä ja merkityksellisenä.

Lastenkirjastotyöstä on kirjoitettu paljon erilaista kirjallisuutta monesta näkökulmasta. Kaiken kattavaa yleisteosta ei kuitenkaan ole kirjoitettu sitten vuoden 1978, kun Suomen kirjastoseura julkaisi

Lastenkirjasto-opas kirjan. Nuortenkirjastotyöstä on ilmestynyt teos vuonna 2007. Lisäksi on olemassa erilaisia tiettyihin alueisiin keskittyviä kirjoja, kuten kirjavinkkaus ja mediakasvatus. Lastenkirjastotyöhön liittyviä opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia on tehty runsaasti monesta näkökulmasta.

Lastenkirjastotyö on työtä, jota pitää rakastaa jotta sitä jaksaa tehdä kunnolla. Työ on haastavaa, mutta antoisaa. Tämän päivän teemana monessa kirjastossa on palveluiden kehittäminen. Kirjaston pitääkin kehittyä, jotta se pysyy mukana lasten ja nuorten elämässä. Jossain vaiheessa olisi kuitenkin hyvä myös katsoa mitä kaikkea hienoa kirjastot ovat jo saaneet aikaan. Uuden kirjastolain myötä myös yhteistyö tulee olemaan yhä isommassa roolissa. Lastenkirjastotyön tulevaisuuteen liittyy paljon kysymysmerkkejä, mutta innokkaalla työllä kirjastot säilyttävät asemansa lasten ja nuorten elämässä.

2 LASTENKIRJASTOTYÖ

Kirjastotyö on ihmistyötä, ja lastenkirjastotyö on tulevaisuudentyötä.

(Mäkelä 2002, 17)

Unescon Yleisten kirjastojen julistus sanoo, että yleinen kirjasto luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Kirjaston tehtäviä lastenkirjastotyön parissa ovat luoda sekä vahvistaa lukutottumuksia lapsen koko eliniän, antaa mahdollisuuksia luovuudelle ja mielikuvitukselle, tukea yksilöllistä oppimista ja antaa käyttöön tietoa. Kirjastonhoitaja on työssään väylä lapsen ja tiedon välillä. (Unesco: Yleisten kirjastojen julistus 1994, viitattu 13.2.2017.)

Kokoelma on lastenkirjastotyön ydin. Kirjasto pyrkii tarjoamaan kokoelmillaan löytöretkiä ja oivaltamisen mahdollisuuksia. Kokoelman kartuttaminen vaatii laajaa kirjallisuuden tuntemusta. Kirjallisuuden lisäksi kokoelmiin kuuluu myös musiikkia ja elokuvia. Kokoelma uudistuu koko ajan lapsen tiedontarpeita vastaavaksi. (Teinilä 1990, 169.) Ensimmäiset kansakirjastojen suomenkieliset lastenkirjat olivat aapisia, uskonnollisia ja opettavia kertomuksia sekä kansansatukokoelmia (Salonen 1978, 19).

2.1 Lastenkirjastotyön historiaa

Tavallisen kansan lukutaidon merkityksen kasvaminen vaikutti kirjastojen syntyyn. Kirjastot tarvitsivat kouluja lukutaidon opettamiseen, ja koulut kirjastoja jotta lukijoilla olisi luettavaa. (Vatanen 2009, 240.) 1800-luvulla, kun yleisiä kirjastoja ruvettiin perustamaan, olivat suomenkieliset lastenkirjat harvinaisuus. Kirjastojen ja lukutaidon kehittyessä myös lastenkirjastotyö monipuolistui. (Blinnikka 2003, 148.) Lasten pääseminen kirjastoon ei ollut aluksi aivan yksiselitteistä. Aluksi ajateltiin, että kansakoulujen oppilaskirjastot ovat riittävä palvelu lapsille, eikä yleisten kirjastojen tarvitse suuntautua lasten tarpeisiin. Kansakoulujen kirjastot olivat kunnille edullisempia isojen valtionavustusten vuoksi kuin lastenosastojen perustaminen yleisiin kirjastoihin. Lasten tuloa yleisiin kirjastoihin saatettiin rajoittaa pääsyllä vain kesäisin ja erillisinä lastentunteina. (Eskola 1999, 137–139.)

Vuonna 1909 Helsingin kaupunginkirjasto järjesti ensimmäiset satutunnit. Satutunnit ovat olleet ajansaatossa monipuolisia toimintatuokioita joissa on ollut mukana askartelua, leikkiä ja musiikkia.

Satutunteja seurasi 1970-luvulla nukketeatteri. Jo 1950-luvulla lastenkirjastotyön erityispiirteet huomattiin ja kirjastonhoitajille ruvettiin järjestämään erikoiskursseja. Tällöin myös perustettiin Suomen kirjastoseuran lastenkirjastotoiminnan jaosto jonka tehtävä oli kehittää lastenkirjastotyötä. Vasta 1970-luvulla lastenkirjastotyön merkitys yleisessä lastenkulttuurityössä ja kirjallisuuden välittämisessä tunnustettiin. Kirjastonkäytön opetus on saanut alkunsa Turussa ja Tampereella 1940-luvulla. Kirjastonkäytön opetus on ollut tärkeä toimintamuoto jota on harjoitettu isommissa ja pienemmissä kirjastoissa. 1960- ja 1970-luvuilla kirjastonkäytön kasvuun on vaikuttanut juuri kirjastonkäytön opetus kouluissa ja päiväkodeissa. 1990-luvun taantumaan asti elettiin kirjastoissa nousuaikaa. Tällöin määrärahat pienenivät ja säästöistä tuli arkipäivää. Lastenaineiston lainaus lähti laskuun ja lukutaito huononi. Kirjastot kävivät kuitenkin vastatoimiin ja käynnistettiin erilaisia projekteja ja tukimuotoja. Lasten lukemaan innostamiseksi ruvettiin kehittämään kirjavinkkausta jolla houkutellaan lapsia ja nuoria lukemiseen pariin. (Blinnikka 2003, 148–151.)

Kirjastonhoitajan ammatti oli kirjastolaitoksen alkuvaiheissa melkein harrastustoimintaa ja perheyri-tyksiä. Monesti opettajat hoitivat kirjastoja sivutoimisesti. Yleensä työstä ei maksettu palkkaa. Ensimmäistä kertaa kirjastonhoitajien pätevyysvaatimukset otettiin esille 1928 kansankirjastoasetuksessa. Asetus määräsi että yli 15 000 asukkaan kaupunginkirjaston johtajan pätevyysedellytys olisi yliopistotutkinto ja kokemusta kirjastotyöstä. Muilta kirjastonjohtajilta, apulaisjohtajilta ja yli 12 000 markkaa vuodessa saavilta kirjastonhoitajilta edellytettiin yläkansakoulunopettajan kelpoisuutta tai keskikoulun oppimäärää ja kirjastokurssin suorittamista jonka on hyväksynyt kirjastotoimikunta. Käytännössä vaatimukset olivat aivan liian tiukat eikä niitä pystytty toteuttamaan. Astutuksia jouduttiin muuttamaan ja soveltamaan. Lisäksi järjestettiin useita kirjastonhoitajien valmistuskursseja joilla haluttiin päteväitä henkilöitä kirjastoon. Kirjastoala oli jo tuolloin hyvin naisvaltainen. Vain murto-osa alalla olevista oli miehiä. (Eskola 1999, 124–129.)

Vuonna 2004 Kirjastolehdessä haastateltiin lastenkirjastotyötä tekeviä henkilöitä. Vaikka aikaa on kulunut 13 vuotta, on työ edelleen hyvin samanlaista. Liisa Pohjanen Lapuan kirjastosta kertoo, että lastenkirjastotyössä on valtavasti haasteita. Lapualla tehtiin paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa, järjestettäessä satutunteja, kirjavinkkausta ja nukketeatteria. Satutunnit pitivät suurimaksi osaksi lastenohjaajaopiskelijat. Kirjavinkkauksesta huolehti Marja-Leena Mäkelä. Nukketeatteri ostettiin ulkopuolelta, ja sen rahoituksessa on ollut mukana kulttuuritoimi. Pohjonen sanookin, että kaikkea ei tarvitse tehdä itse. Aineistoihin tutustuminen on myös tärkeää, ja asiakkaat olettavat,

että työntekijä tuntee lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Työn parhaita hetkiä ovat asiakaspalvelu, lasten ja nuorten innostaminen lukemaan sekä kirjaston käytön jatkuminen mahdollisesti koko eliniän. Tällöin oltiin jo huolissaan lukemisesta ja erityisesti poikien lukemisesta. (Heikkilä 2004, 26.)

2.2 Kirjasto innostaa lukemaan

Kirjaston tärkein tehtävä on innostaa lapsia ja nuoria lukemaan. Tähän tarkoitukseen on olemassa monia hyviä keinoja, joista monet kuuluvat kirjaston peruspalveluihin. Perinteisten palveluiden rinnalle, kuten satutunnit ja kirjavinkkaus on viime vuosina tullut uusia palveluita kuten lukukoirat ja mediakasvatus.

2.2.1 Satutunnit

Satutunnit ovat yksi vanhimmista lastenkirjaston työmuodoista. Kun satutunnit aloitettiin 1909 Helsingissä, oli suomenkielisten kirjojen saatavuus hyvin suppea ja tämä vaikutti osaltaan satutuntien aloittamiseen. Satutunnit olivat hyvin suosittuja lasten keskuudessa. Satutunneilla on haluttu houkutella lapsia ja vanhempia kirjastoon. Satuja on kerrottu kirjastoissa monilla erillä tavoilla kuten lukemalla, omin sanoin ja esitetty teatterin keinoin. Satutunnit ovat säilyttäneet hyvin suosionsa kirjastojen toiminnassa tähän päivään asti. Satutunneilla lapsi saa keskittyä kuuntelemaan satuja, he oppivat ryhmässä olemisen taitoja ja vuorovaikutusta. (Korhonen 2010, 66–67.)

Perinteisen satutunnin kaava on selkeä, aikuinen lukee satua ja lapset kuuntelevat (Mäkelä 2002, 12). Satutunnit tarjoavat lapsille kirjaston perimmäisen tarkoituksen: elämyksen saamisen. Kirjasto on aarrearkku lapselle kaikkine satuinensa ja tarinoinensa. Satutunnin tärkein merkitys on, että lapsi oppii käyttämään kirjastoa ja kokee kirjaston olevan paikka johon hän on tervetullut. Satutunti on myös lapselle vuorovaikutustilanne muiden lasten kanssa sekä aikuisten kanssa. (Mäkelä 2002, 14–15.)

Rutiinit ovat tärkeitä satutunnilla. Jos satutunti aloitetaan aina samalla tavalla, esimerkiksi laululla tai lorulla, tietää lapsi mitä on tulossa, ja hän voi virittäytyä satujen maailmaan. Aloitusrutiinit on hyvä säilyttää vaikka satutunnit pitäjä vaihtuisi. Aloitusrutiinien lisäksi satutunti on myös tärkeä päättää. Lapsille voidaan esimerkiksi jakaa tarroja satupasseihin. (Mäkelä 2002, 39, 41.)

Jokainen kertoo satuja omalla persoonallaan. Kirjat voi opetalla ulkoa ja näyttää lukiessa vain kuvia tai lukea suoraan kirjasta. Satutunnin pitäjä on väylä sadun ja kuulijan välillä. On osattava joustaa ja antaa tilaa kuulijoiden kysymyksille ja huomioille. Lukiessa on muistettava seurata lapsia, jotta tietää lukeeko liian nopeasti, jolloin lapsille ei jää mielikuvia sadusta. Lukemista voi elävöittää, mutta yliampuva ei tarvitse olla. (Mäkelä 2002, 20–21.) Äänen lukiessa jokainen kuulija kuulee saman tarinan, mutta he tulkitsevan sen jokainen omalla tavalla omien kokemustensa kautta. Kuulijoiden eri kokemukset tarinasta innostavat keskustelemaan ja jakamaan lukukokemusta muiden kanssa. (Ullström 2012, 142.)

Tärkeä neuvo satutuntien pitämiseksi on MÄTY-periaate eli ”mä tykkään-periaate”. Siinä lukijan on pidettävä siitä mitä aikoo lukea. Se välittyy kuulijoille jos lukija pitää sadusta tai vastaavasti ei pidä. Jos satu ei innosta lukijaa, miksi lapsetkaan jaksaisivat sitä kuunnella. Tärkeää on myös tutustua etukäteen luettaviin satuihin. (Mäkelä 2002, 23.)

2.2.2 Tiedonhaunopetus ja Kirjastonkäytönopetus

Nyky-yhteiskunnassa tiedonhankinnan taidot korostuvat. Informaatiolukutaidon kehittyminen lapsilla ja nuorilla vaatii järjestelmällistä ja jatkuvaa opetusta tiedonhankinnan ja arvioinnin saralla. Tiedonhankinta taitojen opetuksen on oltava säännöllistä. Jokaiselle luokka-asteelle olisi hyvä olla olemassa oma tiedonhankintakoulutus. Tiedonhankinnantunnin pitäminen oppilaille vaatii pitäjältään suunnitelmällisuutta, mahdolliset aiheet on hyvä pyytää etukäteen ja tuokiota pitäessä olisi hyvä keskustella oppilaiden kanssa. Oppilaiden kanssa keskusteleminen avartaa oppilaiden näkemystä siitä, miksi näin tehdään ja miksi jotakin ei kannata tehdä. Ei haittaa vaikka kirjastoammattilainenkaan ei heti löydä etsimäänsä, tämä antaa oppilaillekin rohkeutta yrittää vaikka heti ei onnistuisikaan. (Ikonen, Innanen, & Tikkinen 2015, 37–38.) Tiedonhallinta taitoja opettaessa oppilasta rohkaistaan itsenäiseen ajatteluun, tiedonlähteiden valintaa, arviointiin sekä tiedon karsintaan. Oppilaan oma aktiivisuus on keskeisessä roolissa. Olennaista on, että oppilas osaa nimetä mitä hän jo tietää aiheesta ja mistä pitää etsiä lisää tietoa. Tiedonhallinnassa oppilas osaa lukea luovasti ja arvioida tietoa sen pohjalta mikä on olennaista hänelle itselleen. Kerätty tieto pitää myös osata hyödyntää ja tehdä johtopäätöksiä. (Frantsi 2005, 37–38.)

Kirjastonkäytönopetuksen ideana on tehdä kirjastosta lapsille tuttu ja mieluisa paikka. Pienin askelein opettamalla kirjaston käyttöön ja tiedonhakuun löytää lapsi aineksia tietojen ja taitojen kehittämiseen. Opettamalla lasta kirjastonkäytössä tuetaan koulujen opetustyötä, innostetaan lukemaan ja opetetaan lapselle sosiaalisuutta ja yhdessä toimimista. Kirjastonkäytönopetus kannattaa ajallisesti ajoittaa lukuvuoden alkuun, koska silloin se on hyödyllisintä ajatellen tulevaa lukuvuotta. Jotta yhteistyö koulun ja opettajien kanssa sujuisi helposti, on tärkeää tiedottaa koulua yhteyshenkilöistä, joihin ottaa yhteyttä, kun kirjastoon halutaan tulla tutustumaan. Kirjaston pienet henkilöstöresurssit voivat vaikeuttaa monien luokkien käyntiä kirjastossa. Tähän ratkaisuna voi olla opettajien kutsuminen kerralla kirjastoon ja näiden perehdyttäminen kirjaston käyttöön, jotta he voivat vastaavasti jakaa tietonsa oppilaille. Tärkeää kirjastonkäytön opetuksessa on jatkuvuus ja säännöllisyys. (Lauhikari & Alin 2002, 61–63.)

2.2.3 Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus on menetelmä, jolla halutaan innostaa lukijoita lukemaan kirjoja. Kirjavinkkauksessa kirja tehdään mielenkiintoiseksi, kirjaa ei arvostella eikä analysoida. Kirjavinkkari poimii kuulijalle loputtomien kirjahyllymetrin joukosta elämyksiä. (Mäkelä 2015, 19.) Kirjavinkkariksi voi ryhtyä kuka vain joka on kirjan asialla. Kirjavinkkarin pitää osata lukea niin kirjoja kuin yleisöään, hänen tulee osata käyttää kieltä ymmärrettävästi innostavasti ja hauskaasti sekä tarvittaessa olla hiljaa ja kuunnella mitä yleisöllä on sanottavaa. Tärkeintä kirjavinkkarissa on se, että hän on innostunut ja rehellinen kirjoista joita vinkkaa. (Mäkelä 2015, 24–25.)

Mäkelä kertoo Mäty-periaatteesta eli ”mä tykkään”-periaatteesta, jossa kirja on lukuelämys. Kirjavinkkarin on pystyttävä luottamaan kirjaan, jota hän vinkkaa ja uskottava, että kirjalla on annettavaa myös muille. (2015, 54.)

Perinteisen kirjavinkkauksen rinnalle voidaan ottaa mukaan erilaisia muitakin vinkkausmuotoja. Tällainen on muun muassa videovinkkaus, jota voidaan toteuttaa vähän vanhempienkin lasten ja nuorten kanssa. Videovinkkauksessa pystytään hyvin hyödyntämään nykyajan lapsille tuttua teknologiaa ja saada lasten kiinnostus näin heräämään. Videovinkkauksessa valitaan toivottu kirja. Tämän jälkeen videon käsikirjoitusta ideoidaan kirjan juonen ja erilaisten kirjaan sopivien kuvien avulla. Lopuksi käsikirjoitus toteutetaan valmiiksi videoksi jonka voi jakaa vaikka YouTubessa. (Ikonen, Innanen & Tikkinen 2015, 34.)

Nykyajan tietotekniikka on tuonut vinkkaukseen mukaan KuMuKi-vinkkauksen. Siinä yhdistyy kuva, musiikki ja kirja. Kirjoja esitellään visuaalisina kirjavinkkitrailereina. Vinkkauksen voi toteuttaa vaikka PowerPointilla. Nuorten kohdalla tämän tyylinen vinkkaus toimii hyvin, koska nuoret viettävät nykyään paljon aikaa visuaalisessa maailmassa esim. YouTube. Kirjojen vinkkaukseen saadaan lisää jännitystä lisäämällä oikeisiin kohtiin kuvia ja musiikkia jotka voivat yllättää kuulijan ja herättää kiinnostuksen kirjaan. Tarkoitus ei ole kuitenkaan sivuttaa kirjaa, vaan äänen ja kuvan pitää tukea kirjaa. Tärkeää on myös, että esitys etenee sulavasti jotta uskottavuus kuulijan silmissä säilyy. (Hirvi 2012, 18–21.)

Vuonna 1931 S.R. Ranganathan kehitti viisi lakia kirjastotoiminnan tueksi.

- 1. laki: kirjat ovat käyttöä varten.
- 2. laki: joka lukijalle kirja.
- 3. laki: joka kirjalle lukija.
- 4. laki: säästä lukijan aikaa
- 5. laki: kirjasto on kasvava organismi. (Juntunen & Saarti 2012, 29.)

Näistä laeista monia voidaan käyttää myös kirjavinkkauksen perustana.

Kirjastoon hankitaan kirjoja ja muuta materiaalia vain lukijoita varten. Kirjoja ei ole tarkoitus nykyään piilotella ja varoa. Kirjoilla halutaan tarjota lukunautintoja iästä riippumatta. Kirjastojen valikoimat ovat kuitenkin todella suuret, ja sieltä voi olla vaikea löytää mieleistään lukemista. Kirjavinkkarit innostavat lukijoitaan löytämään uusia kirjoja kirjastojen valikoimista. Vinkkaamalla aineistoa voidaan myös parantaa lainauslukuja, kun vinkkari onnistuu vinkkaamaan jonkin kirjan mistä koko luokka innostuu.

Toinen ja kolmas laki ovat jokaisen kirjavinkkarin perusta toiminnalle. Kirjavinkkarit haluavat toiminnallaan innostaa jokaista lukijaa löytämään oman kirjansa. Hyvä vinkkari auttaa myös sitä lasta tai nuorta joka ei lue paljoa löytämään oman suosikki kirjansa. Se kirja voi olla sarjakuva, kaunokirja tai tietokirja.

Lakia neljä voidaan soveltaa kirjavinkkaukseen, niin että kirjavinkkarin pitää osata huomioida ryhmä jolle vinkkaan. Ei kannata vinkata vääriä kirjoja väärille lukijoille vaan säästää lukijan aikaa ja ottaa huomioon ryhmä. Valitsemalla oikealle ryhmälle oikeat kirjat on kirjavinkkarikin onnistunut työssään ja hänelle tulee positiivinen kokemus.

Lakia viisi voidaan ajatella siten, että kirjasto muokkautuu asiakkaidensa ja henkilökunnan toiminnan mukana koko ajan.

Sarjakuvia ei arvosteta samalla tavalla kuin kirjoja. Monesti lapsia ja nuoria halutaan ohjata sarjakuvahyllyltä kohti kaunokirjallisuutta vaikka sarjakuvat kiinnostaisivat lapsia ja nuoria luonnostaan. Sarjakuvavinkkauksessa halutaan innostaa lukemaan, mutta myös kannustaa kirjastohenkilökuntaa valitsemaan hankinnassa sarjakuvia myös suurten kustantamoiden ulkopuolelta. Sarjakuvavinkkaus on pitkälti samanlaista kuin kirjojen vinkkaus, mutta visuaalinen puoli korostuu. Jos käytössä on datatykki tai vastaava voidaan kuvia heijastaa taululle isompana. Erityisesti nuoriin sarjakuvat uppoavat, koska niissä käsitellään monesti heidän elämään sopivia asioita. Sarjakuvavinkkauksen voi rakentaa erilaisten teemojen ympärille, kuten japanilaiset mangat. (Karjalainen 2008, 22–23.)

2.2.4 Muita toimintamuotoja

Mediakasvatus on rantautunut Suomen kirjastoihin vuonna 2006, tällöin Suomen kirjastoseura aloitti mediakasvatustoiminnan Uimarengas mediatulvaan – kirjastosta -hankkeella. Hankkeen aikana järjestettiin koulutuksia kirjaston työntekijöille. Tämän hankkeen aikana, joka kesti monia vuosia, luotiin pohjaa kirjastojen mediakasvatukselle. (Sallmén 2012, viitattu 1.5.2017.)

Mediakasvatus on johdettu kirjaston perinteisestä lukemaan innostamisesta nykyaikaisen monilukutaidon tukemiseen. Medialukutaito ei ole vain lukemista vaan myös aktiivista toimimista ja tuottamista mediassa. Medialukutaidon neljä osa-aluetta ovat pääsy aineistoihin, sisältöjen analysointi, arviointi ja omien sisältöjen tuottaminen. Kirjastossa mediakasvatus vaihtelee kohderyhmän mukaan. Kirjaston mediakasvatus tukee asiakkaita mediayhteiskunnassa jossa ei pärjää ilman median luku- ja kirjoitustaitoa. (Suomen kirjastoseura 2017, viitattu 2.4.2017.)

Kirjastojen alkutaipaleelta lähtien sen tehtävä on ollut lukutaidon kehittäminen ja ylläpitäminen. Kaikki kirjaston toiminta pohjautuu tähän. Viime vuosina lukutaito on kuitenkin muuttunut lisääntyneen teknologian myötä. Lukutaitoa ei voi enää tänä päivänä liittää vain painettuun tekstiin. Tämän rinnalle on tullut erilaisten monimediaisten tekstien lukutaito, kuten kuvat, pelit ja videot. Koko ajan kehittyvässä toimintaympäristössä kirjaston täytyy itse vaikuttaa rooliinsa. Jotta kirjastot voivat toteuttaa aktiivista ja tavoitteellista mediakasvatusta, vaatii se koulutusta ja oikeanlaisen osaamisen rakentamista. Kirjastoissa mediakasvatuksen tärkeiksi teemoiksi nähdään lukemaan innostaminen, tiedonhallintataidot sekä faktan ja fiktion erottaminen. (Mustikkamäki 2012, viitattu 1.5.2017.)

Lukukoiratoiminta on eläinavusteista toimintaa, joka pohjautuu vapaaehtoisuuteen. Periaatteessa kuka vain, joka soveltuu lukukoiratoimintaan, voi sitä tehdä. Lukukoiraohjaajan pitää suorittaa kennelliiton lukukoirakurssi. Koiran pitää olla terve, sopeutuvainen ja rauhallinen.

Lukukoiratoiminta on kasvattanut suosiotaan, koska koira ei arvostele tai huomauta lukijan virheistä. Hyvä pituus lukuhetkeen on n. 15 minuuttia per lukija. Lukukoiratoiminta toteuttaa kirjaston perusajatusta lukemaan innostamisesta. Kirjaston tehtävä on vastata toiminnan sisäisestä ja ulkoisesta tiedottamisesta. Henkilökunta huolehtii, että koiran työrauha säilyy ja hankkii helppolukuista aineistoa lukijan saataville. Lukemiseen varatun tilan tulee olla rauhallinen ja turvallinen. Säännöllisessä lukukoiratoiminnassa lapselle voi antaa passin tai diplomin joka innostaa tulemaan uudestaan tapaamaan lukukoira. (Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto 2016, viitattu 25.3.2017.)

Lukudiplomit ovat hyvin käytetty tapa kirjastoissa innostaa lapsia lukemaan. Lukudiplomien perusajatuksena on vapaaehtoinen lukeminen. Niillä halutaan ylläpitää ja innostaa lapsia lukemaan. Lukudiplomin perusajatuksena on lukea tietty määrä kirjoja jokaisella luokalla. Luettujen kirjojen pohjalta voi lapsi myös suorittaa erilaisia tehtäviä. Joissakin kouluissa voi lukudiplomin suoritus olla pakollinen jotta saa äidinkielen kiitettävän arvosanan. Tämä sotii lukudiplomien alkuperäistä ajatusta vastaan ja voi pahimmillaan vain vähentää kiinnostusta lukudiplomien suorittamiseen. Lukudiplomin tärkein ajatus on innostaa eritaso lukijoita lukemaan kirjoja ilman pakkoa. (Heikkilä-Haltunen 2015, 195–196.)

Lukudiplomeissa on eritasoisille lukijoille monenlaista luettavaa. Toenperän kirjaston lukudiplomeissa kirjat on jaettu kuvakirjoihin, kotimaisiin, ulkomaisiin, runoihin, sarjakuviin ja satuihin. Tarkoitus on, että lapsi tutustuu laajasti kirjallisuuteen lukemalla erilaisia kirjoja. Vaikka lapsi ei suorittaisikaan lukudiplomia, voi se olla kirjastontyöntekijälle hyvä työkalu kun tietyn ikäinen lapsi tai tämän vanhempi haluaa kirjasuosituksia. Lukudiplomien olisi myös olla helposti saatavilla ja selkeästi merkitty jotta lapsen ei tarvitse ainakaan kysymisen ujouden takia jättää kirjoja hyllyyn. Kirjat voivat olla erillisissä kärryissä tai omalla hyllyllä.

Hyväksi kirjallisuuden välittäjäksi tullakseen on hyvä kerätä kuulijoilta palautetta silloin tällöin. Palaute ei aina tule siinä hetkessä. Asiakas voi tulla myöhemmin kyselemään sen vinkkauskirjan perään. Palautteen kerääminen on tärkeää jotta toimintaa voidaan arvioida ja kehittää. (Ullström 2012, 154–155.)

2.2.5 Verkkopalvelut

Kirjastojen palvelunkuvaan vaikuttaa nykyään olennaisesti verkkosivujen sisältö. Asiakkaan näkökulmasta katsottuna toimivat verkkosivut ovat esteettiset, tieto on helposti saatavilla ja löydettävissä. Verkkosivuja pitää päivittää eikä niiltä saa löytyä vanhentunutta tietoa. (Lovio & Tiihonen 2005, 49.)

Tulevaisuudessa lapset ja nuoret kasvavat yhä enemmän netin verkostoissa ja verkkokulttuurissa. Ei-tekstuaalinen maailma eli kuvat, pelit, puhe ja nopea liikkeiset verkkoyhteisöt yleistyvät lasten ja nuorten elämässä. Tämä aiheuttaa ristiriitoja nuoremman ja vanhemman väen kesken kun ymmärrystä ei aina löydy puolin ja toisin. (Karhula 2009, 20.)

Monien kirjastojen verkkosivuilla lapset on huomioitu erikseen. Pieksämäen kaupunginkirjaston sivuilta löytyy lapsille omat sivut, joissa kerrotaan kirjaston toiminnasta, kuinka voi saada oman kirjastokortin, kirjallisuudiplomeista sekä kirjavinkkejä. (Pieksämäen kaupunginkirjasto 2017, viitattu 27.4.2017.)

Lapsille suunnattujen verkkosivujen lisäksi monilla kirjastoilla on nykyään Facebook sivut, blogi, Twitter, Instagram tai mahdollisesti jokin muu kuvien jakamiseen tarkoitettu palvelu. Sosiaalisesta mediasta ei kuitenkaan ole hyötyä vain pelkällä olemassa ololla. Parhaimmillaan se on silloin kun voi siellä jakaa kiinnostavia ja hyviä asioita jotka innostavat lukijoita. Aktiivisen profiilin avulla saa vietyä sanomaansa eteenpäin. (Relander 2014, 7.)

Muita valtakunnallisia lapsille ja nuorille suunnattuja verkkopalveluita ovat Okariino ja Sivupiiri. Okariino on 3-6 vuotiaille lapsille suunniteltu mediapuisto. Siellä esitellään kirjaston tarjoamia mediasisältöjä pelien, laulujen ja lorujen avulla. (Okariino 2012, viitattu 27.4.2017.) Sivupiiri on nuortenkirjallisuuteen keskittynyt sivusto. Sivupiiri on osa kirjasampo. Siellä on kirjaesittelyitä, videoita ja kirjahyllyjä joita lukijat voivat itse luoda. (Kirjasampo.fi 2017, viitattu 27.4.2017.)

Tulevaisuudessa kirjastoammattilainen tarvitsee yhä enemmän tiedonhallinta ja datan käsittelytaitoja. Tarvitaan ymmärrystä miten erilaiset nopeasti muuttuvat välineet, alustat, tekniikat ja formaatit toimivat ja miten niitä voidaan hyödyntää. Verkkomaailman tietoturvan ja tietosuojan ymmärrys on tärkeää, vaikka näistä asioista kirjastossa vastaisikin ulkopuolinen taho. (Karhula 2009, 24–25.)

3 AMMATTILLINEN NÄKÖKULMA

Työ muuttuu koko ajan. Yhteiskunnan muutokset heijastuvat työhön. Tänä päivänä erityisesti tekniikka muuttaa työtä. Nykypäivän työ ei ole enää jäykkään perustehtävään sidottua yhden ammattialan osaamista vaan monipuolista eri ammattialojen yhteistyötä. Työtä lähestytään uusilla tavoilla. Tästä johtuen henkilöstöltä vaaditaan enemmän osaamista ja heittäytymistä. (Purhonen 2015, 93.)

Kirjastoalan etiikkatyöryhmä määrittelee kirjastoammattilaisen tehtäväksi sen, että hän tarjoaa pääsyn tietoon ja kulttuuriin, edistää omaehtoista oppimista ja auttaa kehittämään itseään, tarjoavat monipuoliset kokoelmat ja palvelut sekä edistää kulttuurista monimuotoisuutta. (Kirjastoalan etiikkatyöryhmä 2017, viitattu 25.3.2017.)

Nyky-yhteiskunnan informaatiotulvan hallinnassa kirjastoammattilaisten osaaminen tiedonhallinnan, tietoon ohjaamisen sekä aineiston valinnan ja hankinnan kohdalla kasvaa. Kirjasto tarjoaa tietoa ja taitoa hallita sekä käsitellä informaatiotulvaa. Kirjaston työntekijän on osattava liikkua painettujen ja digitaalisten aineistojen välillä joustavasti. Tulevaisuudessa kirjastonhenkilökunnan pitää keskittyä yhä enemmän tarjoamaan omaa osaamistaan ja panostamalla laatuun. Työn on tarjottava asiakkaille jotain lisäarvoa mitä muualta ei saa. Lisäarvo voi olla laaja sisältöjen tuntemus ja hyvä yleissivistys. Kirjaston henkilökunta osaa löytää asiakkaalle juuri häntä palvelevan tiedon luotettavasta lähteestä. Aktiivinen tiedotus auttaa asiakkaita löytämään kirjaston ja sen tarjoamat palvelut. (Opetusministeriö 2009, 7, 9, 11.)

Korte & Leinonen (1996, 46) viittaa Volaseen jonka mukaan ammattitaito rakentuu yleissivistyksestä, ammatillisesta yleissivistyksestä, ammatillisesta asiantuntemuksesta, ammatillisesta identiteetistä sekä ammatti-praktiksesta.

Suomalaisen kirjaston menestyksen kannalta osaavalla ja koulutetulla henkilöstöllä on ollut suuri merkitys. Suomalaisen kirjaston kehitykseen on vaikuttanut suuresti rahoituksen lisäksi systemaattinen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset. Kehittämisen ja laadun kirjastopalveluissa määrää se minikäläinen henkilöstö on ja sen osaaminen. Osaavan henkilöstön avulla hankitaan aineistot, tilat, infrastruktuuri ja pystytään ohjaamaan kirjaston käyttäjiä monipuolisesti. (Kekki 2013, 22.) Kirjastonhoitajuuden perustaitona voidaan pitää kirjallisuuden tuntemusta (Tuomi 2011,102).

”Konkreettisimmallaan kirjastonhoitajuus on tätä referenssityössä, asiakkaan ja kirjastonhoitajan keskustelussa, jonka tavoitteena on auttaa asiakasta saamaan käyttöönsä dokumentteja, jotka voisivat olla relevantteja hänen senkertaisessa tekemisessään.” (Suominen 2011, 43.)

Minkälaisia asioita lastenkirjastotyöntekijä olisi hyvä tietää? Lastenkirjastotyössä työntekijän pitää ymmärtää kirjoitus- ja lukutaidon suuntauksia, jotta pystyy suosittelemaan kirjoja. Asiaan perehtyneisyys auttaa asiakaspalvelussa ja kokoelman hoidossa. On tärkeää muistaa ja huomioida kaiken tasoiset lukijat. On tärkeää löytää jokaiselle lukijalleen hänen lukutasoaan vastaavia kirjoja. Viihdemaailmaa seuraamalla pystyy kirjastonhoitaja olemaan perillä minkä asioiden parissa lapset ja nuoret viihtyvät. Kirjastonhoitaja joka seuraa aikaansa pystyy kommunikoimaan nuorten kanssa helpommin ja kirjastosta tulee miellyttävä paikka nuorille. On tärkeää ottaa huomioon, kuinka lasten ja nuorten kanssa puhutaan. Tietoteknisten perustaitojen hallitseminen on hyödyllistä, jotta pystyy hyödyntämään eri resursseja asiakaspalvelussa. Lasten kanssa toimiessa luova ongelman ratkaisu taito on myös tärkeää koska lasten kanssa toimiessa ei ikinä tiedä mitä tapahtuu. Kirjastonhoitajan on mietittävä kuinka kehittää lastenkirjastotyötä. On tärkeää, että ihmiset tietävät mitä kirjastossa tapahtuu ja mitä kirjasto tarjoaa. (Kaser 2015, viitattu 23.3.2017.)

3.1 Lastenkirjastotyöntekijä

Suomessa kirjastoalan koulutusta on saatavilla hyvin laajalla kirjolla aina toisen asteen oppilaitoksisista tohtoriksi informaatiotutkimuksessa. Laadukas kirjastotyö vaatii laadukkaan koulutuksen. Monipuolinen osaaminen on tärkeää, laaja yleissivistys, kommunikaatiotaidot ja palvelukyky. Taitojen ylläpitäminen täydennyskoulutuksilla on tärkeää. Osaava henkilöstö luo laadukkaat kirjastopalvelut. (Opetusministeriö 2009, 19, 23.)

Minkälainen on hyvä lastenkirjastotyöntekijä? Näin luonnehtii Mervi Hietanen ”Ulospäin suuntautunut, kiinnostunut oppimisesta ja kasvatuksesta. Suullinen ulosanti, esiintymistaito, alan seuraaminen ja verkostoituminen ovat tärkeitä.” (Reponen 2015.) Lastenkirjastotyössä keskeistä on lapsen tietotarpeiden seuraaminen muuttuvassa ympäristössä. Lastenkirjastotyöntekijät eivät palvele vain lapsia, vaan kaikkia jotka työskentelevät lasten parissa. (Teinilä 1990, 170–172.) Lastenkirjaston työntekijä tarvitsee kasvatustieteiden tuntemusta, jotta hän voi parhaiten auttaa eri kehitysvaiheissa olevia lapsia. Lastenkirjastotyöntekijä tarvitsee kokoelman tuntemusta, pedagogisia taitoja ja kärsivällisyyttä. (Nurkkala 2010, 22.)

Lastenkirjastotyöntekijät eivät saa niputtaa lapsia ja nuoria samaan nippuun lukemisen suhteen. Jokaisen taustat lukemiseen ovat erilaiset. On nuoria, joille ei ole koskaan luettu satuja. Vastaavasti on myös niitä joille on lapsuudessa luettu niin paljon, että myöhemmin lukemista vastaan kapinoidaan. Lukemisen halu löytyy yleensä kirjasta, jonka itse on valinnut. Lasten ja nuorten ei pidä joutua puolustelemaan kirjamakuaan. Olisi myös hyvä päästä eroon sukupuolijaottelusta, jossa tytöt lukevat vain ja ainoastaan romantiikka ja pojat jännitystä. Oikean kirjan löytäminen oikealle lukijalle on tärkeintä. (Ullström 2012, 130–133.)

Tärkeää on kehittää itseään eikä vastustella muutoksia. Uusista toimintamalleista pitää yrittää löytää positiiviset puolet. Uusiin toimintoihin perehtyminen on tärkeää ja siihen on hyvä paneutua huolella. Pitää myös muistaa, että muutos harvoin koskee vain yhtä ihmistä, joten toisten huomioiminen on tärkeää. (Almgren & Jokitalo 2010, 28–29.)

Yleisten kirjastojen laatusuosituksissa sanotaan, että koulutustaso on menestymisen kannalta välttämättömyys. Palvelun laadun tärkein mittari on osaava henkilöstö. Henkilökunnan asiantuntevuuden haasteena on muuttuvan yhteiskunnan koulutustason nousu ja kehittyvä tietoyhteiskunta. Kirjastoissa tärkeää on henkilökunnan riittävä määrä ja osaamisen päivittäminen muuttuvassa yhteiskunnassa. Kuntien tärkein tehtävä on varmistaa kirjastojen riittävät rekrytoinnit osaavan henkilöstön osalta. Jos kunnat säästöihin vedoten supistavat osaavan henkilöstön määrää, vaikuttaa se laadukkaiden kirjastopalvelujen järjestämiseen ja kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, viitattu 2.4.2017.)

Hiljainen tieto on työkokemuksen myötä kehittynyttä tietoa ja osaamista. Se perustuu kokemuksiin ja on subjektiivista. Hiljaista tietoa on haastavaa määritellä yksiselitteisesti. Se pitää sisällään mielikuvia, näkemyksiä, ajatuksia ja uskomuksia. Hiljainen tieto on osa monipuolista ja laajaa ammatitaitoa jota työntekijäkään ei aina välttämättä tunnista. Tieto kerääntyy työntekijälle vuosien saatossa. (Pohjalainen 2012, viitattu 6.5.2017.)

Suosituksen mukaan laadukkaita kirjastopalveluita tarjoavassa kunnassa riittävällä henkilöstömitoituksella taataan erikoistumista edellyttävät palvelut kuten lastenkirjastotyö. Henkilömäärä on mitoitettu kunnan koon ja rakenteen mukaan. Suositus on 0.8-1 henkilötyövuotta /1000 asukas jotta laadukkaan palvelut pystytään varmimmin takaaman. Lisäksi henkilökunnan osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen pitäisi varata tarpeeksi varoja jotta toteutuisi suositus 6 päivää / henkilötyövuosi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, viitattu 2.4.2017.)

Etelä-Savossa kumpikaan näistä laatusuosituksista ei toteudu. Henkilötyövuosien määrä on 0,70 /1000. Koulutusten määrä 3,35/ Henkilötyövuodet yhteensä. On kuitenkin muistettava että nyt katsotaan koko Etelä-Savon tilannetta. Joissakin kunnissa tai kaupungeissa suosituksiin voidaan päästä. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2016, viitattu 2.4.2017.)

3.2 Asiakaspalvelu

Lasten- ja nuorten kirjastotyössä asiakkaina ovat eri-ikäiset lapset. Heidän lisäksi lastenosasto palvelee lasten ja nuorten perheitä ja muita jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa. (Teinilä 1978, 40.)

Asiakaspalvelulla tarkoitetaan vuorovaikusta asiakkaan kohtaamisessa. Asiakaspalvelu tapahtuu siinä hetkessä ja se on osa laadukasta palvelutuotetta. Asiakaspalvelulla vaikutetaan asiakkaan päätöksiin. Hyvään asiakaspalveluun vaikuttavat vastuullisuus, ammattitaito ja ihmissuhdetaidot. (Lovio & Tiihonen 2005, 11.) On tärkeää myös kiireellisinä hetkinä ottaa asiakas huomioon yksilönä, huomioida hänen erityisöiveensa ja olla kiinnostunut asiakkaasta (Lovio & Tiihonen 2005, 23–24). Asiakaspalvelussa tärkeää on henkilöstön asiantuntemus jolla asiakasta pystytään opastamaan eteenpäin, myös niissä tilanteissa jotka eivät kuulu omaan vastuualueeseen. Muita tärkeitä ominaisuuksia ovat ystävällisyys, kohteliaisuus, palveluvalppaus, aito kiinnostus työhön, kuuntelemisen taito ja kyky ilmaista itseään ymmärrettävästi. (Lovio & Tiihonen 2005, 35.)

Eri-ikäisten asiakkaiden kanssa tarvitaan joustavaa otetta työhön ja heihin pitää suhtautua heidän ikäänsä edellettävällä tavalla. Suomessa lapset pääsevät jo hyvin varhain tutustumaan kirjaston palveluihin. Asiakkaina lapset vaativat enemmän kärsivällisyyttä ja aikaa. Tietopalvelussa valtteja ovat kuuntelu, tutkiminen, havainnointi ja keskustelu. Henkilökunnalta vaaditaan valppautta milloin lapsi haluaa kysyä jotain mutta ei ehkä uskalla kysyä neuvontatiskiltä. (Lovio & Tiihonen 2005, 57–58.)

Keskustelu lasten kanssa vaatii kontaktin luomisen, kirjastonväki on aluksi lapselle vierasta ja ympäristö uusi. Toiset lapset ovat hyvin avoimia, mutta eivät kaikki. Henkilökunnan on tärkeä viestittää käytöksellään, että he ovat käytettävissä ja heiltä voi tulla kysymään. Hyvä keino on lähteä hyllyjen väliin kiertelemään ja ohi kulkiessa tarjota hyllystä mielenkiintoista kirjaa lapselle. Luottamuksen synnyttäminen on tärkeää. Pienempien lasten kanssa samalle tasolle meneminen ja jutteleminen

luovat luottamusta. Lapset vaistoavat aikuisista helposti milloin heitä oikeasti kiinnostaa ja milloin ei. Vaikka lapsella ei olisi mitään kysyttävää, on kirjastokäynnistä yritettävä tehdä mahdollisimman mukava. Etsittäessä lapsille kirjoja on hänet hyvä ottaa mukaan ja näyttää kuinka tietoa löytyy. Tämä voi viedä hieman enemmän aikaa, mutta pitkällä tähtäimellä se auttaa lasta hahmottaa tiedon etsintää kirjastossa. Lapselle on tärkeää löytää omaa lukutasoaan vastaavaa kirjallisuutta. Lapsen tai nuoren valitessa kirjallisuutta ei lastenkirjastotyöntekijän tehtävä ole kyseenalaistaa sitä. Hän voi keskustelun kautta selvittää miksi juuri se kirja kiinnostaa, ja pyytää että kirjan luettuaan tulee kertomaan kirjasta. Tätä kautta myös lastenkirjastotyöntekijä saa tietoa kiinnostavista kirjoista. (Ullström 2012, 100–104.)

Nuorten kanssa työskennellessä on paljon haasteita. Kirjaston tehtävä on kuitenkin palvella kaikkia kuntalaisia. Nuorten kanssa työskennellessä asenne ratkaisee sen, onko kokemus positiivinen vai negatiivinen. Kavereiden kokemukset vaikuttavat paljon nuorten toimintaan. Kaikissa kirjastoissa ei voida vaikuttaa tilaratkaisuilla siihen missä nuoret viettävät aikaa kirjastossa. Mutta mikäli mahdollista, on sillä suuri merkitys koko kirjaston ilmapiiriin. Erilaiset kieltotaulut eivät ole hyvä ratkaisu. Paremmiin toimii jos vaikka roskaamisesta keskustelee nuorten kanssa, ja sitä kautta koittaa löytää yhteisen sävelen asiassa. Asiakaspalvelu nuorten kanssa vaatii pitkää pinnaa ja empatiaa. Tilanetaju ja ilmapiiriin aistiminen ovat tärkeitä. Nuorten kanssa pärjää sitä paremmin, mitä enemmän ammatillista varmuutta on. Lukevat nuoret eivät välttämättä juurikaan käytä asiakaspalvelua automaattien takia. Näitä nuoria ei kuitenkaan kannata unohtaa, koska heiltä voi saada hyviä hankinta- ja parannusehdotuksia. Arjen työhön nuorten kanssa kuuluu olennaisesti pieni jutustelu ja tutustuminen, vähintäänkin tervehtiä kaikkia. (Alameri-Sajama 2007, 14- 19.)

Uusi-Viitala lainaa opinnäytetyössään Skat Nielseniä ja Irvallia joiden mukaan oppimisvaikeuksista kärsiville kirjaston käyttö ei ole välttämättä helppoa tai mieluisaa. Kirjasto on avoin kaikille, joten myös erityisryhmien pitää tuntee olonsa tervetulleeksi kirjastoon. Asiantunteva henkilöstö osaa suhtautua erityisryhmien tarpeisiin oikealla asenteella ja auttaa heitä tarvittaessa löytämään etsimänsä aineiston. (2010, viitattu 27.4.2017.)

Itsepalvelun ja kirjaston virtuaatoimintojen lisääntyessä myös kirjaston asiakaspalvelu muuttuu. Fyysiset kohtaamiset päivittäisessä asiakaspalvelussa vähenevät. Asiakkaat pystyvät lainaamaan kirjat automaattilla ja etsimään tietoa kirjaston verkkopalveluista. Fyysinen asiakaspalvelu on yhä

enemmän ammattitaitoa vaativia erikoistoimintoja kuten kirjavinkkausta ja kirjastonkäytön opetusta. (Tuomi 2011, 106–107.) Kirjaston pitää osata luopua palveluista ja rutiineista jotka eivät enää palvele asiakkaita (Opetusministeriö 2009, 12).

3.3 Kokoelmanhoito

Suvilehto sanoo ”Kirja on yksi kulttuurinen työkalu, jonka kautta lapsi voi muodostaa merkityksiä itsestä ja ympäröivästä maailmasta” (Karasma & Suvilehto 2013, 302).

Kokoelmatyö on muuttunut ajan kuluessa paljon. Kun ennen haluttiin sivistää ja hankkia hienoja teoksia, nykyään painotetaan enemmän aineistoja jotka kiinnostavat asiakkaita. Kokoelmat ovat asiakkaiden näköisiä. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita laadun heikkenemistä. On hyvä seurata mitä kulttuurissa, eri aloilla ja omalla alueella tapahtuu jotta kokoelmassa on juuri sitä mikä asiakkaita kiinnostaa. Myös erilaiset kirjastokimpat vaikuttavat nykyiseen kokoelmatyöhön. Kaikkea ei tarvitse olla itsellä, vaan ne voi vaivatta tilata jostain muusta kirjastosta. Kokoelmatyö on nykyään myös paljon enemmän aineistojen esittelyä eri keinoin. Näyttelyt, kirjavinkkaus, lukupiirit, kirjailijavierailut toimivat hyvinä keinoina nostaa kirjoja esille. Toinen tärkeä asia on kirjaston hyllyjen visuaalinen ilme. Pienillä teoilla voidaan vaikuttaa joko myönteisesti tai kielteisesti kirjaston visuaaliseen ilmeeseen. Yksi tärkeä asia on pitää kokoelma hyväkuntoisena ja siistinä. Hyllyillä tulee olla tilaa laittaa kirjoja esille. Hyvä kirja voi hukkua helposti huonon taakse helposti hyllyssä. Kokoelmien kartoittamisessa ja hoitamisessa voi hyödyntää myös asiakkaita ja heidän asiantuntemustaan. Kirjastossa kaikki on kiinni kokoelmasta. (Verho 2005, 20–21.)

Kokoelmien kehittämisen pitää perustua puolueettomuuteen. Kokoelmien kehittämiseen ei saa vaikuttaa poliittiset, henkilökohtaiset tai uskonnolliset näkökulmat. Aineistot ovat saatavilla kaikille riippumatta ulkoisista tekijöistä. Kirjastoilla on myös velvollisuus tuoda näkyviin aineistoja jotka muuten saattaisivat jäädä huomaamatta. Aineiston valinnassa otetaan huomioon ympäröivä maailma ja käyttäjäkunta. Kirjaston kokoelmapolitiikka ei ole salaista tietoa vaan sen pitää olla julkisesti saatavilla jossa ilmaistaan selkeä kanta aineistojen hankintaan. (Kirjastoalan etiikkatyöryhmä 2017, viitattu 25.3.2017.)

Kokoelmaa hoitaessa on muistettava, että lastenkirja on aikansa kuvastin. Lastenkirjojen avulla voi tehdä aikamatkoja menneeseen. Lastenkirjallisuudelle on ominaista se, että se kehittyy ja muuttuu

kaiken aikaa. Se sitoutuu silti ilmestymisajankohtaansa vanhempiin asenteisiin, arvoihin ja maailmankuvaan. Lastenkirjat ottavat monesti kantaa yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Lapsille voi lukea myös vanhempia kirjoja ja keskustella sen jälkeen erilaisista maailmankuvista. (Heikkilä-Haltonen 2015, 111–113.)

Yleisten kirjastojen suosituksissa kirjaston kokoelmien edellytetään olevan monipuolisia, pitävän sisällään uudempaa ja vanhempaan aineistoa. Hyvässä kokoelmassa on monipuolisesti kaunokirjallisuutta, sopivaa tietokirjallisuutta, lehtiä, musiikkia, elokuvia ja muita tallenteita. Painetun aineiston rinnalla on oltava myös digitaalista aineistoa. Kansainvälinen lastenkirjallisuuden osalta suositus on, 1 kirja / alle 15-vuotias hankitaan vuodessa. Laadukas kokoelma tukee lasten lukutaitoa ja lukemisen harrastusta. Kokoelman pitää olla käyttäjänsä näköinen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, viitattu 2.4.2017.)

Etelä-Savossa alle 15-vuotiaita oli 19 525 vuonna 2016. Kaunokirjallisuutta hankittiin 8 592 kappaletta ja tietokirjallisuutta 3 942 eli yhteensä 12 534 hankintaa vuonna 2016. Tilastoihin ei ole eritelty erikseen lasten ja nuorten CD, DVD tai e-aineistoja joten niiden osuutta ei pysty sanomaan. Pelkän painetun kirjallisuuden osalta Etelä-Savossa eivät suositukset toteudu. On kuitenkin muistettava, että nyt katsotaan koko Etelä-Savon tilannetta. Joissakin kunnissa tai kaupungeissa suosituksiin voidaan päästä. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2016, viitattu 2.4.2017.)

Vaikka hankinnat eivät yllä suositusten tasolle voidaan karkeasti ajatellen löytää myös positiivisia puolia. Yleisten suositusten mukaan lainauksen tavoite olisi 18 lainaa/ per asukas/ per vuosi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, viitattu 2.4.2017.) Jos tätä ajatellaan vain alle 15-vuotiaiden osalta, on lukema todella hyvä. Vuonna 2016 Etelä-Savossa lainattiin lasten kauno- ja tietokirjallisuutta 607 256 kappaletta. Keskimäärin siis 31 kirjaa per alle 15 vuotias. Tämä on kuitenkin vain kirjoittajan omaa pohdintaa, eikä perustu mihinkään oikeaan tilastoon paitsi lainauslukujen osalta.

Nuorten lukemisesta ja erityisesti poikien lukemisesta on pitkään oltu huolissaan. Siikaisten yhteisnäkiskoulun Yle Uutisluokka selvitti kyselyllä seitsemän ja yhdeksän luokan oppilaiden luku-tottumuksia. Yläasteelle tullessa poikien lukeminen vähenee, jolloin lukeminen keskittyy lähinnä pakollisiin koulussa luettaviin kirjoihin. Vaikka lukeminen vähentyy, kertoi 70 % vastanneista pitävänsä lukemisesta, koska silloin ei ole tylsää. Jotta kirjoja jaksaisi lukea, niissä pitää olla alle 300 sivua ja paljon tapahtumia. Pojille suunnattua kirjallisuutta on vähemmän saatavilla, mikä osaltaan

vaikuttaa lukemiseen. Pojat haluavat kirjoiltaan toimintaa, huumoria ja jännitystä. Nuorten keskuudessa myöskään sähköiset kirjat eivät ole täysin syrjäyttäneet tavallisia kirjoja. (Laine, V. & Silvola 2017, viitattu 30.4.2017.)

Seuraavassa on 43 vuotta lastenkirjastotyötä tehneen kirjastonhoitajan ajatuksia ammattimaisesta kokoelmanhoidosta. Lastenkirjastotyötä tekevän on ehdottomasti tunnettava kokoelmansa. Kokoelmaan tutustumiseen pitää antaa aikaa, muun muassa lukupäivillä tai omalla ajalla tutustuminen huomioitava korvauksina. Kokoelman pitää olla käyttäjänsä näköinen, monipuolinen, ajantasainen ja hyväkuntoinen. On huomioitava koko paikkakunnan kirjo joka työskentelee lasten- ja nuorten parissa. Lasten ja nuorten parissa työskennellään niin varhaiskasvatuksessa, kouluissa, seurakunnassa mutta myös erilaisissa harrasteryhmissä ja järjestöissä. (Raatikainen, sähköpostihaastattelu 4.5.2017.)

Tietokirjallisuus painottuu uudempaan aineistoon, mutta myös joitakin vanhoja kirjoja kannattaa säilyttää. Vanhoissa tietokirjoissa on hyviä ajankuvauksia, vaikka tieto olisi vanhentunut. Kaunokirjallisuudessa hyvään kokoelmaan kuuluu myös klassikot, eri käännökset, eri kuvitukset ja eri painokset. Käännösten tasoa on hyvä seurata. Vanhentuneiden kirjojen tilalle hankitaan uusia. Kokoelmaa on myös hyvä tarkastella, että puuttuuko sieltä mahdollisesti jotakin olennaista. (Sama.)

Poistoja ei voi tehdä tuijottaen vain lainauslukuihin. Monista vaikeista aiheista kuten kuolema ja sairaudet on tehty hienoja kuvakirjoja. Ne eivät kuitenkaan sovi niin sanotusti iltasatulukemiseksi, eivätkä lainausluvut ole siksi niin korkeita. Näillä kirjoilla on kuitenkin muuta arvokasta arvoa, kun asioita joudutaan lasten kanssa käsittelemään. (Sama.)

Työntekijää kokoelmanhoidossa auttaa yhteistyö muiden kirjastojen kanssa sekä muut paikkakunnan lasten- ja nuorten kanssa työtä tekevät. Työntekijän pitää seurata aikaansa ja keskusteluita mitä yhteiskunnassa käydään. Hankinnassa ei kannata tuijottaa vain suurien kustantamoiden listoihin. Hyvää kirjallisuutta julkaisee muun muassa Kehitysvammaliitto ja erilaiset järjestöt. (Sama.)

Kokoelman markkinointi on osa kokoelmanhoitoa. Työntekijät laittavat kirjoja houkuttelevasti esille kirjastoissa, vinkkaavat, esittelevät sosiaalisessa mediassa ja lehdissä. Keskustelemalla asiakkaiden ja yhteistyötahojen kanssa saa hyviä vinkkejä kirjoista joita voi taas suositella eteenpäin. (Sama.)

Hiljainen tieto on yksi kirjastomaailman arvokkaimmista asioista. Tieto katoaa, jos sitä ei jaeta. Hiljaista tietoa ei pidä pitää itsellään, vaan se tulee jakaa nuoremmalle kirjastoväelle. Töissä työpareina voi olla esimerkiksi nuorempi ja vanhempi työntekijä. Oppiminen on usein molemmin puolista. Lopuksi viisi kultaista sääntöä lastenkirjastotyöhön; näe, kuuntele, tunne, ole läsnä ja kunnioita asiakasta. (Raatikainen, sähköpostihaastattelu 4.5.2017.)

3.4 Yhteistyö

Yhteistyö on vapaaehtoista toimintaan joka perustuu osapuolten valintaan yhteistyöstä. Yhteistyön edellytyksenä on kaikkien osapuolten panostus työhön. Yhteistyöksi ei voi kutsua toimintaa jossa yksi tekee kaiken työn ja muut hyödyntävät lopputulosta. (Aira 2012, 45, viitattu 30.4.2017.)

Kirjaston työntekijöiden lähimmät yhteistyökumppanit löytyvät oman kirjaston sisältä (Almgren & Jokitalo 2010, 21). Omat työnkaverit ovat niitä henkilöitä joiden kanssa eniten viettää aikaa ja joiden kanssa toimintaa kehitetään. Jotta yhteistyö toimisi, on työyhteisön ilmapiirin oltava kunnossa.

Uudessa kirjastolaissa on oma maininta yhteistyölle. Laissa mainitaan, että kirjaston pitää kehittää yhdessä muiden yleisten kirjastojen sekä erikoiskirjastojen, kuten Varastokirjaston kanssa toimintaansa. Lisäksi kirjasto voi tehdä yhteistyötä koulujen, päiväkotien, viranomaisten ja muiden yhteisöjen kanssa toteuttaessaan tehtäväänsä. (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016 11 §.) Jotta osataan suunnata kirjastopalveluita oikeaan suuntaan, on tehtävä yhteistyötä ja verkostoiduttava muiden toimijoiden kanssa. Vuoropuhelulla asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa kirjasto oppii tuntemaan käyttäjäkuntansa arvopohjan, tavat toimia ja tietopohjan. (Opetusministeriö 2009, 15.)

Kirjastojen yksi tärkeimmistä yhteistyötahoista on toiset kirjastot eli kirjastokimppat. Etelä-Savon alueella toimii Lumme-kirjastokimppa. Kimppa on kuntarajoja ylittävää toimintaa. Kimppat voivat olla joko kirjastojärjestelmäkimppa kuten Etelä-Savossa tai verkkojärjestelmäkimppa. Etelä-Savossa Sulkavaa ja Kangasniemeä lukuun ottamatta on käytössä kirjastojärjestelmäkimppa. Kirjastojärjestelmäkimpalla tarkoitetaan järjestelmää, jossa aineisto- ja asiakastiedot ovat samassa järjestelmässä. Näin asiakas voi lainata ja varata minkä vain kimppaan kuuluvan kirjaston aineistoa. Verkkojärjestelmäkimppa on löyhempi muoto kirjastojärjestelmäkimpasta. Tässä muodossa kirjastoilla on yhteinen verkkokirjasto, mutta lainaaminen omien asiakasrekisterien takia onnistuu vain erillisillä kirjastokorteilla. (Nieminen 2015, viitattu 18.3.2017.)

Kirjastoilla voi myös olla tiiviimpi kimppa, jossa hallinto ja talous ovat yhteisiä. Tällaista kimppaa kutsutaan seutukirjastoksi. Seutukirjastoilla pyritään takamaan kirjastopalvelut tiukassa taloudellisessa tilanteessa. (Nieminen 2015, viitattu 18.3.2017.) Vaikka kirjasto ei kuuluisikaan mihinkään kimppaan voivat he silti tehdä yhteistyötä muiden kirjastojen kanssa. Yhteistyö voi olla vaikka projektimuotoista. (Nieminen 2015, viitattu 18.3.2017.) Kirjastot tekevät yhteistyötä aineistojen osalta kaukopalvelun muodossa.

Yksi kirjastojen vähemmälle huomille jäänyt yhteistyökumppani on kirjaston käyttäjät itse. Kuka voisi paremmin tietää mitä kirjastolta haluaa kuin käyttäjä itse? Kirjastojen olisi tärkeää kuunnella käyttäjiään mikäli he haluavat olla osa yhteiskuntaa. (Almgren & Jokitalo 2010, 41.)

Lastenkirjastotyössä perinteistä yhteistyötä on koulun ja kirjaston välinen yhteistyö. Perinteistä yhteistyötä kirjaston ja koulun välillä on lukemaan innostaminen, tiedonhaunopetus ja kirjastoon tutustuminen ja opastus. Mikäli paikkakunnalta löytyy koulusta oma koulukirjasto, voivat yleiset kirjastot tukea sen toimintaa. Yleisiltä kirjastoilta löytyy aineistojen tuntemusta, joka auttaa hankinnassa ja poistoissa. (Tuominen 1999, 132, 139, 140; Sinko 2001, 17.) Satutuntien järjestämisessä yhteistyötä voi tehdä erilaisten yhdistysten kanssa, vapaaehtoisjärjestöjen, isovanhempien, neuvolat, perhepäivähoitajat ja seurakunnat (Mäkelä 2002, 53–56).

Koulujen uudessa opetussuunnitelmassa kirjasto mainitaan monessa kohdassa osana opetuksen tukena. Luvussa 4.3 kirjasto nähdään osana monimuotoisia oppimisympäristöjä. Luvussa 5.2 yhteistyö kirjaston kanssa tukee koulun kasvatustehtävää. Luvussa 5.5 koulun kirjastotoiminta nähdään tukevan ja vahvistavan oppilaiden yleissivistystä ja maailmankuvaa. Kirjaston tehtävä on kannustaa oppilaita lukemiseen, tyydyttää tiedonhalua sekä kannustaa hakemaan ja arvioimaan tiedonlähteitä. Koulun ja kirjaston nähdään yhdessä tukevan elinikäistä oppimista ja aktiivista kansalaisuutta. Suomen kielen ja kirjallisuuden yhtenä tavoitteena vuosiluokilla 1–2 on oppilaiden ohjaaminen ja tutustuttaminen kirjaston käyttöön. Vuosiluokilla 3–6 oppilaita kannustetaan aktiiviseen kirjastopalveluiden käyttöön. Vuosiluokilla 7–9 kannustetaan hyödyntämään monipuolisesti ja aktiivisesti kirjaston tarjontaa. (Opetushallitus 2014, viitattu 23.4.2017.)

4 ETELÄ-SAVON KIRJASTOT

Etelä-Savon maakunta koostuu 14 kunnasta joita ovat: Enonkoski, Heinävesi, Hirvensalmi, Joroinen, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala, Rantasalmi, Savonlinna, Sulkava. (Etelä-Savo maakunta 2017, viitattu 18.3.2017.)

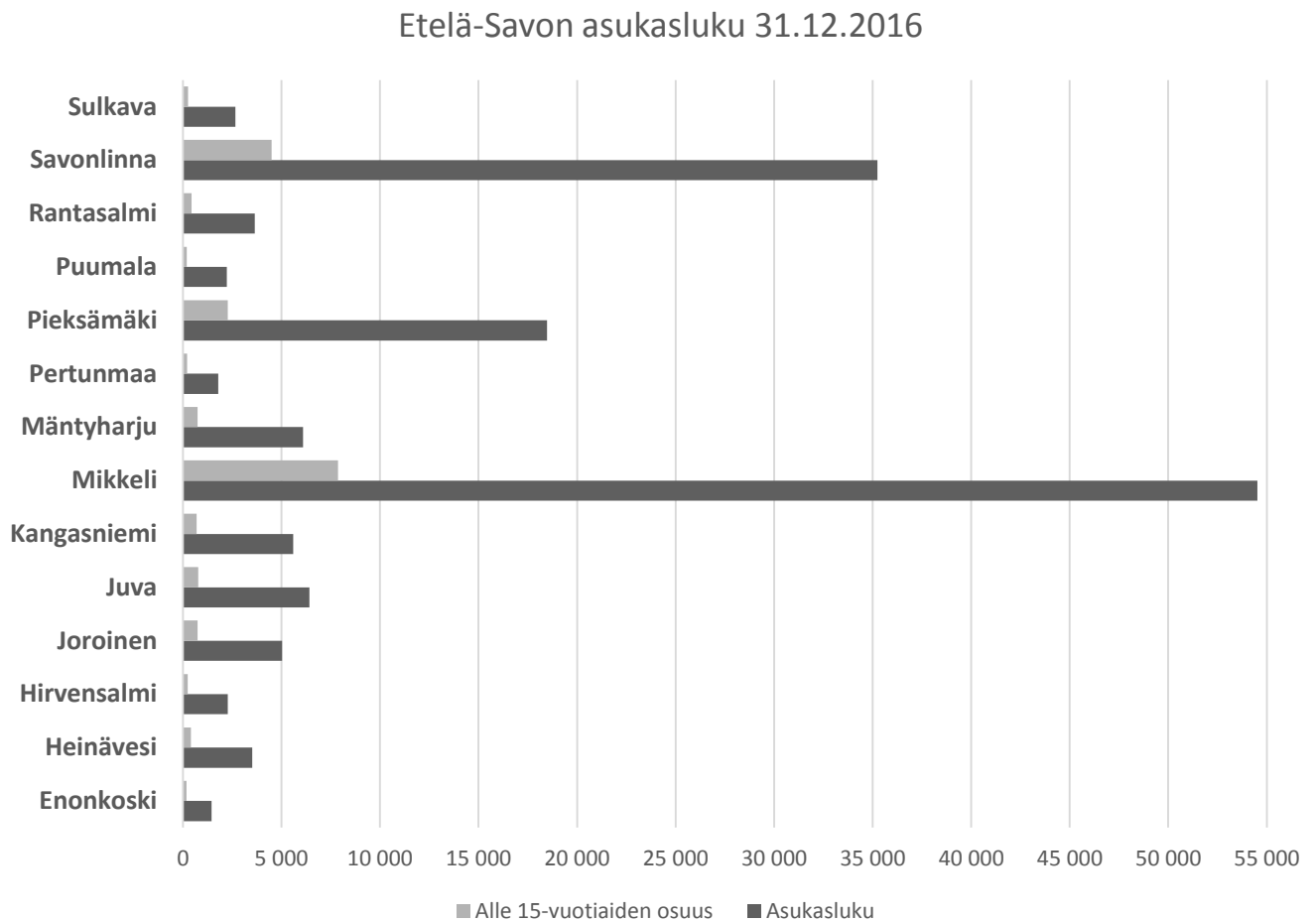
Etelä-Savon alueella oli 11 pääkirjastoa, 18 sivukirjastoa ja 5 kirjastoautoa vuonna 2016. Lainauksen määrä oli yhteensä 2 080 483 kappaletta ja fyysisiä käyntejä 1 306 081 sekä verkkokäyntejä 294 498. Alueen väestöstä 33,05 % on kirjastokortti. Erilaisia tapahtumia järjestettiin 866 joissa oli osallistujia 16 097. Lisäksi oli näyttelyitä (183) ja käyttäjäkoulutuksia (484). Kirjaston palkkaamaan henkilökunta oli 105,29 henkilötyövuotta. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2016, 2.4.2017.)

Sulkavaa ja Kangasniemeä lukuun ottamatta kaikki Etelä-Savon kirjastot kuuluvat Lumme-kirjastokimppaan. Varkauden kaupunginkirjasto Pohjois-Savosta on myös mukana lumme-kirjastoissa. Kirjastoilla on käytössä yhteinen KOHA-kirjastojärjestelmä. Kokoelmat ja asiakastiedot ovat näin samassa rekisterissä ja lainaaminen samalla kortilla onnistuu koko kimpan sisällä. Kirjastot haluavat turvata laadukkaat ja kattavat kirjastopalvelut tekemällä tiivistä yhteistyötä kimpan sisällä. (Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto 2017, viitattu 4.5.2017.)

Vuonna 2013 Toenperän kirjasto, johon kuuluvat Juvan, Joroisten ja Rantasalmen kirjastot Etelä-Savosta, saivat yhdessä Sompion kirjaston kanssa Vuoden kirjastokehittäjä -palkinnon. Palkinnon saa tunnustuksena ansioituneesta kirjastotyöstä. Toenperän kirjasto sai kiitosta luovasta ja pitkäjänteisestä tavastaan kehittää palveluita asiakkaita varten. (Valtioneuvosto 2013, viitattu 4.5.2017.) Vuonna 2016 Mikkelin kaupunginkirjasto sai Vuoden kirjastokehittäjä -palkinnon. Mikkelin kaupunginkirjastoa kehitettiin yhteistyöstä koulun ja kirjaston välillä, lukemaan innostamisesta sekä digitaalisten kehittämisestä. (Keskitalo 2016, viitattu 4.5.2017.)

Sulkavan kirjasto on saanut vuonna 2014 ensimmäisenä työyhteisönä Lihastautiliitto ry:n kunniakirjan esimerkillisestä asenteesta työharjoittelussa. Sulkavan kirjasto osoitti positiivista ja myönteistä asennetta, eikä antanut pyörätuolin olla esteenä harjoittelun suorittamiselle. (Karjalainen 2014, viitattu 4.5.2017.)

Etelä-Savossa on lasten- ja nuorten osuus on vähentynyt ja vanhemman väen osuus kasvanut. Etelä-Savossa asuu suhteessa enemmän iäkästä väestöä kuin lapsia ja nuoria. Etelä-Savossa on 31.12.2016 tilastojen mukaan 148 975 asukasta. Alle 15-vuotiaiden osuus on 19 525. Maakunta kärsii myös muuttotappioista. Alla oleva kuvio havainnollistaa alle 15-vuotiaiden lasten ja nuorten osuutta kunnissa. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2017, viitattu 30.4.2017.)

KUVIO 1. Etelä-Savon asukasluku

5 TUTKIMUS

5.1 Tavoitteet

Osana opinnäytetyötä toteutin kyselytutkimuksen Etelä-Savon kirjastoihin. Tutkimuksen tavoitteena oli saada mahdollisimman laaja käsitys lastenkirjastotyöstä Etelä-Savossa. Vaikka kyselyn tulokset kertovat mitä lastenkirjastotyöstä ajatellaan Etelä-Savossa, voisivat ne olla kenen tahansa lastenkirjastotyöntekijän ajatuksia Suomessa. Tutkimuksen toteutus verkkokyselynä takasi mahdollisimman monen ihmisen osallistuminen tutkimukseen.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus oli määrällinen tutkimus, jossa tutkimusaineiston keräämiseksi käytettiin kyselylomaketta ja sovellettua lomakehaastattelua. Kyselylomakkeessa kaikilta vastanneilta kysytään samat kysymykset samalla tavalla. Kyselylomakkeen etuna on sen anonymisuus, jolloin vastaaja jää tuntemattomaksi. Kyselylomakkeen riskeinä on vähäinen vastausmäärä ja palautusten viivästyminen. Lomakehaastattelussa on avoimia kysymyksiä lomakkeella, jotka ovat ennalta määrättyssä järjestyksessä. Tämä on toimiva metodi kun tutkimusongelma ei ole laaja. (Vilka 2015, 94,123.)

Valitsin tiedon keräämismenetelmäksi verkkokyselyn, jotta vastaajien olisi mahdollisimman helppo vastata. Kynnys vastaamiseen olisi matala ja vastaajat pystyisivät säilyttämään anonymiuden. Kyselytutkimuksessa kaikille vastaajille lähetettiin samat kysymykset. Kyselytutkimuksessa käytettiin monivalintakysymyksiä, sekamuotokysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Halusin käyttää myös avoimia kysymyksiä, jotta pääsen syvemmälle lastenkirjastotyön maailmaan. Sekamuotoisilla kysymyksillä halusin, että vastaaja ei joudu jättämään vastaamatta sen takia, ettei mikään tarjotuista vaihtoehdoista sovellu hänelle. Kyselytutkimuksen haasteita olivat mahdolliset erilaiset tulkinnat ja epäselvyydet.

Vilka toteaa monivalintakysymysten olevan vakioita joissa vastaajille annetaan valmiit vastausvaihtoehdot. Kysymysten tavoitteena on vastausten vertailukelpoisuus. Sekamuotoisissa kysymyk-

sissä osa vastausvaihtoehdoista on annettu valmiiksi. Tämä keino on toimiva jos kaikkia vastausvaihtoehtoja ei tunneta. Avoimissa kysymyksissä vastaamista rajoitetaan vähän ja annetaan tilaa mielipiteille. (2015, 106.)

Kyselytutkimus toteutettiin Google Formsilla, koska se oli ilmainen ja helppokäyttöinen. Kyselytutkimus lähetettiin sähköpostilla kaikkiin Etelä-Savon kirjastoihin, ja pyydettiin ohjaamaan niille työntekijälle/työntekijöille, jotka tekevät lastenkirjastotyötä. Alun perin suunniteltu vastasaika oli 6 viikkoa 25.11.2016 – 6.1.2017. Vastausaikaa jatkettiin vielä tammikuun loppuun asti jotta saataisiin vielä mahdollisesti lisää vastauksia. Tutkimukseen tuli kaikkiaan 15 vastausta. Vastauksia ei pysty yhdistämään vastanneisiin kirjastoihin. Tutkimus haluttiin toteuttaa anonyymista ja luottamuksellisesti, jotta kaikki voisivat vapaasti kertoa ajatuksiaan. Mahdollisuus on myös, että samasta kirjastosta useampi henkilö vastasi kyselyyn, mutta tällä ei ole tutkimuksen tulosten kannalta merkitystä.

Kyselytutkimuksessa (liite 2) oli neljä osiota joilla selvitettiin lastenkirjastotyötä ammattina. Ensimmäisessä osiossa kysyttiin vastaajan taustatietoja. Tässä osiossa käytettiin sekä monivalintakysymyksiä että sekamuotoisia kysymyksiä. Toisessa osiossa selvitettiin vastaajan koulutukseen liittyviä asioita. Kirjastoalan koulutuksen lisäksi haluttiin selvittää, kuinka monella vastaajista on muun alan koulutusta. Lisäksi kysyttiin vastaajien mielipiteitä täydennyskoulutuksen suhteen. Tässä osiossa käytettiin monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kolmannessa osiossa kysyttiin kirjastojen lastenkirjastotyöhön liittyviä kysymyksiä. Kysymysten aiheina olivat toimintamuodot, yhteistyötahot, kehittäminen, haasteet ja tulevaisuus. Tässä osiossa käytettiin monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Viimeisessä osiossa vastaajilta kysyttiin erilaisia lastenkirjastotyöntekijään liittyviä kysymyksiä. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen eri kysymyksiin on vastannut eri määrä vastaajia. Tutkimuksessa mikään kysymys ei ollut pakollinen, joten vastaaja sai oman harkintansa mukaan vastata kysymyksiin. Kysymyksiin tuli kuitenkin hyvin vastauksia, eikä mikään kohta jäänyt ilman vastausta. Seuraavassa kerron vastaajien vastauksia ja myöhemmin (kappale 6.6) pohdin ja teen tutkimuksesta johtopäätöksiä.

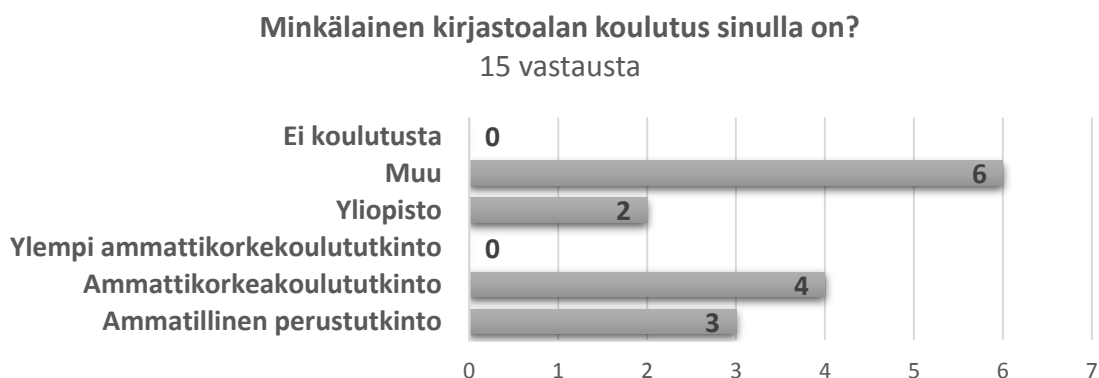
6.1 Perustiedot

Perustiedoissa kaikki 15 vastaajaa vastasivat kysymyksiin. Tutkimukseen vastanneista oli 14 naisia ja yksi mies. Vastanneista 12 työskenteli pääkirjastossa, viisi lähikirjastossa ja yksi kirjastoautossa. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto, näin vastaaja pystyi valitsemaan jos työskentelee esimerkiksi sekä pääkirjastossa että lähikirjastossa.

Tutkimukseen vastanneilla oli laaja kirjo siinä kuinka kauan he ovat tehneet lastenkirjastotyötä. Vastanneista kahdeksan on tehnyt yli 15 vuotta lastenkirjastotyötä. Kaksi vastanneista on tehnyt 11–15 vuotta lastenkirjastotyötä. Yksi vastaaja on tehnyt 6–10 vuotta lastenkirjastotyötä. Neljä vastaajaa on tehnyt 1–5 vuotta lastenkirjastotyötä. Kukaan vastanneista ei ole tehnyt alle vuotta lastenkirjastotyötä.

6.2 Koulutus

Toisessa osiossa vastaajilta kysyttiin erilaisia koulutukseen liittyviä kysymyksiä.

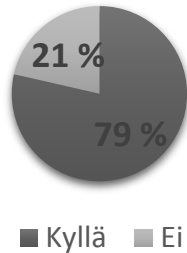
KUVIO 2. Minkälainen kirjastoalan koulutus sinulla on?

Kaikilla vastanneista oli jonkinlaista kirjastoalan koulutusta. Kirjastoalan koulutuksessa kuusi vastanneista on valinnut kohdan muu. Kaksi vastanneista on valinnut yliopiston. Neljä vastanneista on valinnut ammattikorkeakoulututkinnon. Kolme vastanneista on valinnut ammatillisen perustutkinnon. Kenelläkään vastanneista ei ollut ylempää ammattikorkeakoulututkintoa.

Onko sinulla lisäksi jonkin muun alan, kuin kirjastoalan koulutusta?

14 vastausta

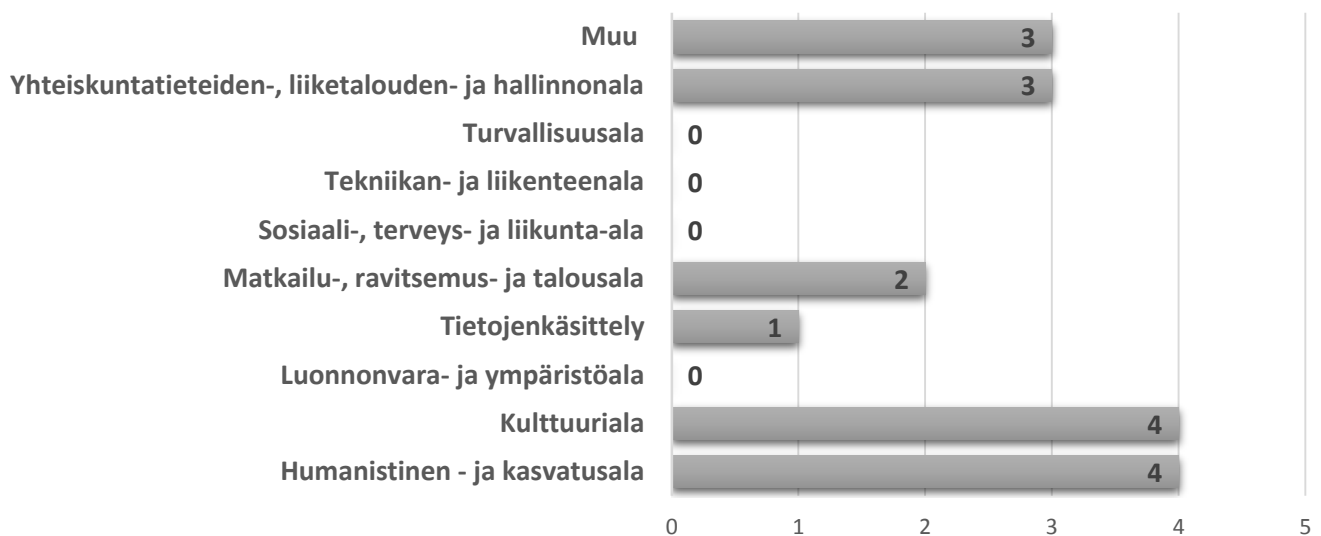

KUVIO 3. Onko sinulla lisäksi jonkin muun alan, kuin kirjastoalan koulutusta?

Yksi vastanneista jätti vastaamasta siihen, onko hänellä muun alan koulutusta kuin kirjastoalan koulutusta. Vastanneista 11 eli 79 % oli lisäksi muutakin koulutusta kuin kirjastoalan koulutusta. Vastanneista kolme eli 21 % ei ollut muun alan koulutusta kuin kirjastoalan. Kysymyksessä 6 (kuvio 4) kysyttiin minkä muun alan koulutusta vastanneilla on. Vastaaajista kolme oli valinnut kohdan muu, tutkimuksessa ei selvinnyt minkä alan opintoja heillä oli taustallaan.

Minkä muun alan koulutus sinulla on?

12 vastausta

KUVIO 4. Minkä muun alan koulutus sinulla on?

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin oliko vastanneilla ollut hyötyä muun alan koulutuksesta lastenkirjastotyössä. Vastauksia tuli 12. Vastanneista yhdeksän eli 75 % koki, että muun alan koulutuksesta on ollut hyötyä lastenkirjastotyössä. Kolme vastanneista eli 25 % ei kokenut muun alan koulutuksesta olleen hyötyä. Vastaaajien mielestä muun alan koulutuksesta on hyötyä tiedonhaussa, näyttelyiden ja tapahtumien toteutuksessa sekä osaa lähestyä lapsia ja nuoria. Erityisen hyväksi koettiin pedagogiset taidot ja ilmaisutaidon koulutukset. Kaikki kokemus antaa valmiuksia työhön. Lastenhoitoalan koulutuksen ansiosta ymmärrys lapsen kehityksestä ja eri ikävaiheiden tarpeista auttaa työssä.

Koska itsensä kouluttaminen on tärkeässä roolissa osana ammattitaitoa, haluttiin myös täydennyskoulutus ottaa osaksi kyselyä. Koen myös tämän kysymyksen auttavan vastaajia omassa työssään, koska ehdotukset päätyvät myös opinnäytetyöni toimeksiantajan tietoon. Aluehallintovirasto järjestää paljon koulutuksia kirjastonväelle joten toivottavasti näistä osa pääsee toteutukseen asti. Kysymykseen tuli 14 vastausta.

Lastenkirjastotyötä tukevaa täydennyskoulutusta olisi vastaajien mielestä monenlaista ja melkein minkälainen tahansa koulutus olisi hyväksi.

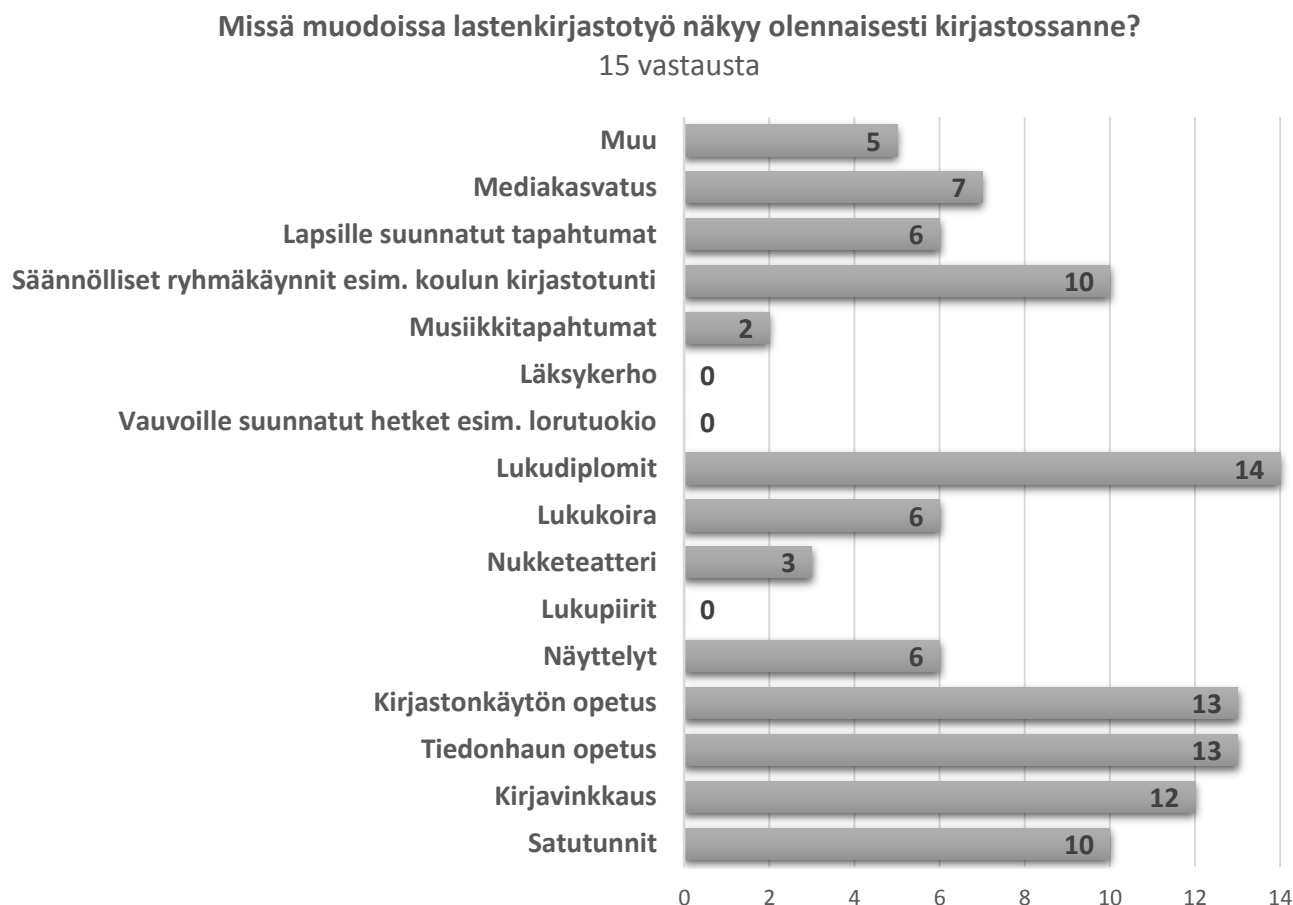
Luettelen erialaisia lastenkirjastotyötä tukevia täydennyskoulutusaiheita, joita vastanneet kertoivat.

- Kirjavinkkaus ja muu kirjallisuuteen liittyvät, jotta tietämys siitä mitä lapset ja nuoret lukevat lisääntyisi
- Muuttuva työkuulttuuri
- Lapsia ja nuoria kiinnostavat ilmiöt ja sosiaalinen media
- Tiedonhaku
- Tietotekniikka esimerkiksi videoiden tekeminen
- Ohjauskoulutus ja pedagogiset taidot
- Nuorten kohtaaminen työssä
- Erityiskasvatus ja muut erityispiirteet lapsen kehityksessä
- Oppiminen ja sen tukeminen
- Vuorovaikutustaidot
- Uudet välineet ja niiden käyttöönotto

Täydennyskoulutusten hyödyn totesi eräs vastaajista olevan itse tekemisessä ja opettelemisessa, mutta myös siinä että pystyy tapaamaan muita samaa työtä tekeviä ja saa vertaistukea.

6.3 Lastenkirjastotyö

Kolmannessa osiossa vastaajille esitettiin kysymyksiä lastenkirjastotyöstä.

KUVIO 5. Missä muodoissa lastenkirjastotyö näkyy olennaisesti kirjastossanne?

Kysymyksessä 10 (kuvio 5) haluttiin selvittää minkälaisia toimintamuotoja kirjastot järjestävät ja toteuttavat lastenkirjastotyön parissa. Toimintamuotoja valittiin kyselyyn mahdollisimman monipuolisesti jotta vastaajilla olisi mahdollisuus valita. Vastaajista viisi oli valinnut kohdan muu, mutta kyselyssä ei selvinnyt mitä nämä muut toimintamuodot ovat.

Vastaajien vastausten perusteella kirjastot tekevät monipuolista lastenkirjastotyötä. Ainoastaan läksykerhoja, vauvoille suunnattuja hetkiä ja lukupiirejä ei järjestetty missään kirjastossa. Eniten kirjaston toimintamuuodoista vastauksia saivat lukudiplomit 14 vastausta, kirjastonkäytön opetus ja

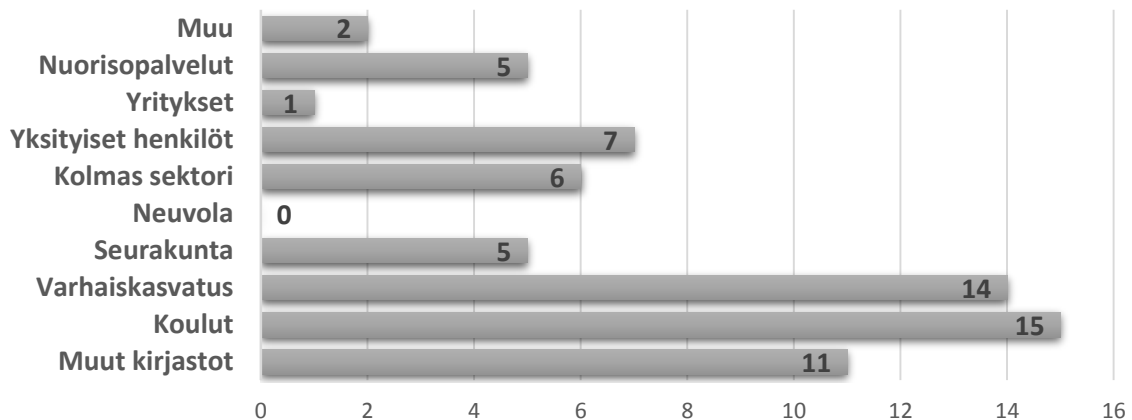
tiedonhaunopetus 13 vastausta, kirjavinkkaus 12 vastausta, satutunnit ja säännölliset ryhmäkäynnit 10 vastausta. Vähiten kirjastoissa järjestetään musiikkitapahtumia ja nukketeatteria.

Syy miksi kaikki kirjastot eivät järjestä kaikkia toimintamuotoja löytyy kohdasta 6.4.3. Monet kirjastot ovat joutuneet resurssipulan takia karsimaan toimintamuotoja.

Seuraavaksi kyselyssä haluttiin selvittää kirjastojen tekemää yhteistyötä muiden tahojen kanssa, kun he toteuttavat lastenkirjastotyötä. Kysymyksessä 11 (kuvio 6) haluttiin selvittää keiden kaikkien toimijoiden kanssa kirjastot tekevät yhteistyötä. Kirjastot tekevät laajaa yhteistyötä erilaisten toimijoiden kanssa toteuttaessaan lastenkirjastotyötä. Ainostaan neuvolan kanssa yksikään kirjasto ei nyt tehnyt yhteistyötä. Selvittämättä jäi myös minkä alan yrityksen kanssa yksi kirjasto tekee yhteistyötä. Lisäksi kohtaan muu vastanneet kaksi kirjastoa eivät kertoneet keiden kanssa tekevät yhteistyötä. Kirjastojen suosituimmat yhteistyökumppanit ovat koulut, varhaiskasvatus ja muut kirjastot.

Keiden toimijoiden kanssa kirjasto tekee yhteistyötä toteuttaessaan lastenkirjastotyötä?

15 vastausta

KUVIO 6. Keiden toimijoiden kanssa kirjasto tekee yhteistyötä toteuttaessaan lastenkirjastotyötä?

Kysymyksissä 12 ja 13 haluttiin selvittää onko yhteistyöstä ollut apua toteuttaessa lastenkirjastotyötä ja liittyykö yhteistyöhön ongelmia. Kaikki vastanneet (15) kokivat yhteistyön parantavan lastenkirjastotyötä. Kenelläkään vastaajista (15) ei ole ollut ongelmia yhteistyössä. Lisähuomautuksena muutamat olivat vastanneet, että jos ongelmia oli, niin ne olivat liittyneet tekniikkaan, tiedottamiseen ja aikataulujen yhteen sovittamiseen.

6.4 Avoimet kysymykset

Avoimissa kysymyksissä haluttiin selvittää vastaajien mielipiteitä laajempiin kokonaisuuksiin kuten lastenkirjastotyön tulevaisuuteen ja haasteisiin liittyen. Vastausten määrä vaihteli kysymysten välillä. Vähimmillään vastauksia oli 11 ja enimmillään 14.

6.4.1 Yhteistyön kehittäminen kirjaston ja muiden toimijoiden välillä

Vastaajien vastauksista nousi keskeisesti esille, että yhteistyön pitää olla säännöllistä ja tavoitteellista. Yhteistyössä olisi tärkeää ottaa huomioon molempien osapuolten tavoitteet ja toiveet sekä kuunnella toista. Olisi hyvä löytää tarpeeksi aikaa yhteistyön käynnistämiseksi ja ylläpidolle. Uusien yhteistyömuotojen käynnistäminen vaatii lisäpanostusta. Yhteistyön kehittäminen vaatii kuitenkin myös toisen osapuolen panostuksen asioihin. Vastauksissa ehdotettiin yhteistyön kehittämiseksi lastenkulttuurityön koordinoitua koko kunnan/kaupungin osalta. Yhteistyökumppaneiksi ehdotettiin esimerkiksi opiskelijoita, jotka voisivat järjestää opintoihin liittyviä harjoituksia kirjastossa. Yhteistyön kehittäminen vaatisi myös ennakkoluuttomuutta jotta voitaisiin löytää yhteistyökumppaneita niin sanotusti ”laatikon” ulkopuoleltakin. Yhteistyö vaatii verkostoitumista. Toivottiin lisäksi aktiivisuutta toiselta osapuolelta, eikä vain niin, että kirjasto on aktiivinen osapuoli.

6.4.2 Lastenkirjastotyön kehittäminen

Kirjastot kehittävät lastenkirjastotyötään yhteistyössä muiden kirjastojen, koulujen, päiväkotien, opettajien ja nuorityöntekijöiden kanssa. Monet vastaajista osallistuvat erilaisiin koulutuksiin mahdollisuuksien mukaan jolla pyritään huolehtimaan ajantasaisesta osaamisestaan. Tärkeäksi koettiin se, että henkilökunta on ajan tasalla siitä, mikä lapsia ja nuoria kiinnostaa kirjallisuudessa ja maailmassa. Monessa vastauksessa korostuivat se, että otetaan asiakas huomioon, eli mitä lapset ja nuoret haluavat kirjastolta. Lastenkirjastotyötä kehitetään asiakaspalautteesta saaduilla uusilla ideoilla ja käytänteillä.

”Lastenkirjastotyötä pyritään kehittämään pienillä, arkityön keinoilla sekä ylläpitämään jo luotuja käytänteitä, jos ne ovat edelleen toimivia.”

”Seuraamalla omaa alaa ja tekemällä tiiviisti yhteistyötä mm. koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa.”

”Keskusteluilla, uusilla ideoilla, yhteistyöllä oman kirjaston ja alueen kanssa ja koulutuksella. Uudet ihmiset uusine taitoineen ja koulutuksineen ovat tärkeitä.”

6.4.3 Toimintamuotojen lisääminen tai poistaminen lähivuosina

Vastanneiden joukossa oli sekä niitä jotka olivat joutuneet karsimaan, että niitä jotka olivat lisänneet toimintamuotoja. Lisää on tullut muun muassa tapahtumia, lukukoiratoiminta, Celia ja kirjastopolku. Kirjastot ovat joutuneet karsimaan toimintoja jotka ovat niin sanotusti erityisempiä toimintoja kuten kyläkouluilla vierailut. Syyt miksi on jouduttu karsimaan, ovat resurssien vähyys rahallisesti sekä liian vähäinen henkilökunta. Monet vastaajista halusivat järjestää erilaista toimintaa, mutta liian vähäisen henkilökunnan takia ei pystytty. Näissä kirjastoissa työ keskittyy arjen pyörittämiseen. Eräessä kommentissa mainittiin, että ylimääräiset toiminnot toteutetaan hankerahoituksella. Joitakin toimintamuotoja ei ole pystytty kirjaston oman henkilökunnan vähyden takia järjestämään, on ne kuitenkin tarjottu yhteistyössä ulkopuolisen toimijan kanssa.

6.4.4 Lastenkirjastotyön haasteet

Suurin haaste lastenkirjastotyössä on vastaajien mielestä resurssit, niin henkilökunnan vähyys kuin rahalliset resurssit hankkia aineistoa ja muita tarvikkeita. Monissa paikoissa henkilökunnan vähyys vaikeuttaa lastenkirjastotyön toteuttamista ja kehittämistä. Toiseksi suureksi haasteeksi koettiin se, miten saada lapset innostumaan lukemisesta ja kirjastoista. Erityisesti nuorten yläkoulussa olevien lukeminen huolestuttaa vastaajia. Haasteena koettiin vaihtuvuus yhteistyökumppaneissa, aikapula ja ajankäyttö. Jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä tekniikka koettiin haasteena. Mistä löytää ajan uuden tekniikan oppimiseen ja pysyy mukana jatkuvassa muutoksessa? Haasteena koettiin alan matala palkkaus joka ei aina vastaa työtehtäviä. Yhteistyökumppaneiden aktiivisuus ja kiinnostus vaikuttavat paljon siihen kuinka asioita voidaan toteuttaa.

”Kaikkein tärkein on miten saadaan lapset käyttämään kirjastoa ja lukemaan kirjoja tulevaisuudessakin.”

”Asiakkaiden tavoitettavuus, lasten ja perheiden ajankäytön jakautuminen useille toiminnolle, kirjastojen resurssien vähäisyys, kirjastokäynneissä suuret ryhmäkoot tuovat haasteita.”

”Ajan ja resurssien puute pahimmat. Jatkuvat isot muutokset omassa työssä ja yhteistyökumppaneiden toiminnassa vievät paljon työaika”

6.4.5 Lastenkirjastotyön tulevaisuus

Lastenkirjastotyö koettiin vastaajien keskuudessa tärkeäksi, positiivisena ja valoisana, mutta myös haasteellisena. Lastenkirjastotyö koettiin tulevaisuudessa entistä vahvemmaksi ja tärkeämmäksi osaksi kirjastotyötä. Lasten lukemaan innostaminen ja mediakasvatus tulevat entistä tärkeämmiksi. Lastenkirjastotyö on osa laadukasta lastenkulttuurityötä johon kuuluu kirjojen lisäksi myös pelejä ja elokuvia. Toivottiin myös, että kirjastoihmisten lisäksi johto ja kuntapäättäjät näkevät että lastenkirjastotyön tärkeyden. Lastenkirjastotyö pitää tehdä näkyväksi. Riskinä nähtiin älypuhelimet, ja se että ne syrjäyttävät kirjat. Lastenkirjastotyö muuttuu tekniikan myötä, mutta perinteiset kirjavinkaukset ja satutunnit koettiin edelleen tärkeiksi. Yhteistyö lisääntyy ja mukaan tulee enemmän asiantuntijuutta. Tulevaisuudessa lukemiskasvatuksen ja kirjallisuuteen innostamisen merkitys koko perheen osalta kasvaa.

”Lastenkirjastotyö on kirjastotyön välttämätön osa lukutaidon ylläpitämisessä yhteiskunnassa.”

”Hyvänä ja toivottavasti kasvavana alana”

”Haasteellisena. On tehtävä työtä. Lastenkirjastotyön on oltava näkyvää.”

”Kunhan siihen löytyy innokkaita tekijöitä, onnistutaan.”

6.5 Lastenkirjastotyöntekijä

Viimeisessä osiossa kysyttiin lastenkirjastotyöntekijään liittyviä kysymyksiä. Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää, minkälainen on lastenkirjastotyötä tekevä ihminen vastaajien mielestä.

Tärkeä kommentti eräältä vastaajalta oli että ”vastoin omaa persoonaa” ei voi tehdä pitkäjänteistä työtä. Jokainen painottaa työtapa omien vahvuuksien mukaan. Tämä on myös hyvä ottaa huomioon vastauksia tarkasteltaessa. Erilaiset persoonat tekevät lastenkirjastotyöstä rikkaan.

6.5.1 Ajankäyttö

Kysymyksessä haluttiin selvittää kuinka paljon vastaaja keksimäärin käyttää viikossa valmisteleviin töihin ja onko määrä riittävä.

Valmisteleviin töihin käytettävä aika vaihteli paljon, sen mukaan minkälainen viikko oli tulossa. Joskus viikolla kun on tulossa paljon ryhmiä, joudutaan turvautumaan entisiin materiaaleihin. Myös vuodenaika vaikuttaa, syksyisin on paljon enemmän ryhmiä kuin keväällä. Monien vastaajien mielestä aika minkä valmisteleviin töihin kerkesi käyttää, koettiin olevan riittämätön. Vastaajien työnkuvaan kuuluu myös muita töitä, muun muassa asiakaspalvelua. Viikossa vastaajat käyttävät keskimäärin noin pari tuntia valmisteleviin töihin. Tarkan ajan antaminen koettiin olevan vaikeaa, koska työ koostuu monesti pienistä hetkistä milloin on aikaa. Vastaajista moni myös luki vapaa-ajalla kirjoja joita käyttää vinkkauksissa.

6.5.2 Kuinka kehittää omaa osaamistaan lastenkirjastotyöntekijänä

Lastenkirjastotyöntekijänä voi kehittyä kouluttamalla itseään ja seuraamalla aikaa. Tutustumalla kirjastoon tuleviin aineistoihin, oman alan julkaisuihin ja tapahtumiin. Itsensä kehittäminen on omaehtoista toimintaa joka lähtee ihmisestä itsestään. Itsensä kehittämisessä hyviä keinoja on vastaajien mielestä lukeminen, median seuraaminen, kirjamessut, vierailut muissa kirjastoissa, oman alan kehityksen seuraaminen, uusien virikkeiden hakeminen sekä pohtia uusia tapoja toimia. Lastenkirjastotyöntekijän on tärkeää seurata mikä lapsia ja nuoria kiinnostaa, mikä on ”in” heidän keskuudessaan ja mitä lapset ja nuoret lukevat. Yhteyden pitäminen muihin saman alan työtovereihin auttaa kehittymään.

6.5.3 Lastenkirjastotyöntekijän hyviä ominaisuuksia

Viimeisessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin kuinka tärkeinä asteikolla *Ei lainkaan tärkeä – Jokseenkin tärkeä – Melko tärkeä – Hyvin tärkeä* he kokevat erilaiset ominaisuudet lastenkirjastotyöntekijällä. Vastaaaja sai valita neljästä vaihtoehdosta omasta mielestään parhaiten kuvaavan. Erilaisia ominaisuuksia oli 20. Kaikki tutkimukseen vastanneet vastasivat tähän kysymykseen. Tulokset ovat nähtävillä liite 1.

Vastaajista viisi tärkeintä ominaisuutta ovat:

Motivoi lukemiseen ja kirjaston käyttöön (kuvio 25). 13 vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Kaksi mielestä melko tärkeää.

Verkostoitumis- ja yhteistyötaitoinen (kuvio 9). 12 vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Kolme melko tärkeänä.

Innostunut työstään (kuvio 11). 12 vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Kolme melko tärkeänä.

Tuntee lasten- ja nuortenkirjallisuutta (kuvio 12). 12 vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Kaksi melko tärkeänä. Yksi jokseenkin tärkeänä.

On ajan hermolla ja seuraa aikaansa (kuvio 14). 12 vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Kolme melko tärkeänä.

Vastaajista kolme vähiten tärkeintä ominaisuutta ovat:

Kädentaitaja (kuvio 20). Yhdenkään vastaajan mielestä ei ole hyvin tärkeää hallita kädentaitoja. Kaksi mielestä melko tärkeää, 10 mielestä jokseenkin tärkeää ja kolme mielestä ei lainkaan tärkeää.

Musikaalisuus (kuvio 17). Yksi vastanneista piti tätä hyvin tärkeänä. Yksi melko tärkeänä. 11 jokseenkin tärkeänä. Kaksi ei lainkaan tärkeänä.

Kielitaitoinen (kuvio 10). Kukaan vastanneista ei pitänyt tätä hyvin tärkeänä mutta ei myöskään ei lainkaan tärkeänä. Seitsemän vastaajista piti kielitaitoa melko tärkeänä ja kahdeksan jokseenkin tärkeänä.

Vastauksissa eniten hajontaa aiheutti **auktoriteettinen** (kuvio 22). Tässä vastanneista kolme piti ominaisuutta hyvin tärkeänä, neljä melko tärkeänä, kolme jokseenkin tärkeänä ja viisi ei lainkaan tärkeänä.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että hyvän lastenkirjastotyöntekijän ominaisuuksia ovat ne ominaisuudet, jotka auttavat konkreettisesti työssä ja joita ihminen voi kehittää. Vähemmän tärkeitä ovat erilaiset taidot joita ei kaikilla ihmisillä ole ja joilla ei ole niin suurta merkitystä päivittäisessä työssä.

6.6 Johtopäätökset ja pohdintaa

Tutkimus osoitti oletetusti, että kirjastoala on edelleen hyvin naisvaltainen. Miehiä kuitenkin kaivataan lisää myös lastenkirjastotyön pariin. Erityisesti poikien lukemaan innostamisessa mies kirjavinkkarina voisi innostaa poikia paremmin. Tutkimukseen vastasi työntekijöitä niin pääkirjastosta, lähikirjastosta kuin kirjastoautosta. Kirjastoautojen merkitys on suuri pienissä maalaiskunnissa joissa on vielä kyläkouluja. Näissä voi lapsen ainoa kontakti kirjastoon olla kirjastoauto, jos kivijalkakirjastoon on liian pitkä matka.

Vastanneilla oli hyvin laaja skaala siinä kuinka kauan he ovat työskennelleet kirjastoissa. Tämä tuo paljon lisäarvoa tutkimukseen. Monille lastenkirjastotyö on sydämenasia ja siihen haluaa paneutua koko työuransa. Mitä enemmän työvuosia tulee sitä enemmän pystyy kehittämään omaa toimintaansa. Oppii mitä kannattaa tehdä ja mitä ei kannata tehdä. Hiljainen tieto lisääntyy.

Kirjastoalan koulutuksessa eniten vastauksia tuli kohtaan "muu". Tämä voi selittyä sillä, että tutkimukseen vastasi paljon yli 15 vuotta työskennellyttä, joten heillä voi olla jokin vanha koulutus pohja jota ei nykyään enää ole. Koulutuksen osalta tutkimuksessa oli mielenkiintoista nähdä onko kuinka monella vastaajista muun alan koulutusta. Muun alan koulutus ei takaa hyvää lastenkirjastotyötä, mutta se voi antaa lisäarvoa työlle. Jos työntekijällä on esimerkiksi kasvatusalan opintoja voi se auttaa häntä itseään työssä lasten ja nuorten kanssa. Kaikki vastanneet eivät kokeneet, että muun alan koulutuksesta olisi hyötyä. Jos toinen ala on hyvin kaukana siitä työstä mitä kirjastossa tekee, ei sitä silloin pysty hyödyntämään.

Omassa työssä täydennyskoulutus tukee osaamista ja siksi kirjastojen pitäisikin panostaa näihin. Koulutukset olisi myös tärkeää suunnata oikeille ihmisille. Kirjavinkkauskoulutukseen ei kannata lähettää ihmistä, joka ei ole ikinä ilmaissut kiinnostusta aiheesta kohtaan. Tässä vain haaskataan kirjaston rahallisia resursseja ja työntekijän aikaa. Onnistunut koulutus antaa työntekijälle uutta intoa työhön ja se välittyy myös asiakkaisiin. Kirjastot voivat tulevaisuudessa yhä enemmän järjestää täydennyskoulutusta yhteistyössä kunnan eri toimijoiden kanssa. Esimerkiksi nuorityöntekijä voi tulla kertoman kuinka pärjätä niiden nuorten kanssa jotka aiheuttavat harmaita hiuksia kirjastossa.

Kirjaston järjestämissä toimintamuodoissa huomasi suoran yhteyden myöhemmin esitettäviin avoimiin kysymyksiin jossa kysyttiin haasteita. Resurssit ovat suurin haaste toimintaa ajatellen. Toimin-

tamuotojen toteuttamiseen vaikuttaa olennaisesti raha ja henkilömäärä. Jos resurssit yhä tulevaisuudessa pienevät, joutuvat kirjastot kiristämään vyötä entistä enemmän. Toimintoja joutuvat enemmässä määrin tekemään yhteistyötä eri tahojen kanssa. Toimia yhteistyö on aina kannattavaa molempien osapuolten puolesta, mutta pahimmillaan yhteistyö voi aiheuttaa vain turhaa stressiä. Alussa varsinkin yhteistyö vaatii paljon, mutta onnistuessaan se antaa myös paljon takaisin

Erään vastaajan kommentti yhteistyökumppaneiden löytämisestä laatikon ulkopuolelta on minusta hyvä ja ajankohtainen. Kirjastolla on tiivis yhteistyö perinteisesti koulujen kanssa. Yhteistyö voi toimia niin hyvin, ettei sen kehittäminen enää vaadi niin paljon resursseja. Mikäli jos yhteistyö toimii omalla painollaan voi lastenkirjastotyöntekijä suunnata huomiotaan uusien yhteistyökumppaneiden etsimiseen ja sen toiminnan kehittämiseen. Neuvolan ja kirjastojen yhteistyön kehittämiseen olisi hyvä panostaa, koska monesti odottavilla nuorilla vanhemmilla edelliset kirjastokokemukset ovat omasta lapsuudesta, eikä välttämättä ole tietoa mitä kirjasto nykypäivänä voi tarjota.

Olen opiskellut Pieksämäellä lastenohjaaksi. Meidän erään kurssin suoritukseen kuului kaksi kertaa kuukaudessa satutunnin pitäminen pääkirjastossa. Tämä on minusta oiva esimerkki siitä, miten molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä. Lastenohjaajat saavat hienoa kokemusta lasten kanssa toimimisesta ja tuokioiden suunnittelussa, ja kirjastot pystyvät järjestämään satutunnit, vaikka omat henkilöresurssit eivät siihen riittäisi.

Oman toiminnan kehittäminen on keskeisessä roolissa kun ajatellaan ammattitaitoa. Monet vastaajat kehittivät omaa työtään aktiivisesti eri keinoin. Kehittämisen esteeksi voi kuitenkin tulla aikapula. Monet vastaajat kokivat että aika ei riitä kaikkeen mitä haluaisi tehdä. Tähän vaikuttaa varmasti erilaiset persoonat. Jotkut haluavat suunnitella rauhassa ja toiset taas tykkäävät mennä tilanteen mukaan. Työnantajien pitäisi kuitenkin pystyä järjestämään aikaa myös sisätyölle ja suunnittelulle.

Valitettavan useissa vastauksissa rahalliset resurssit ja henkilökunnan vähyys ovat vaikuttaneet siihen mitä toimintoja pystytään järjestämään. Kunnan päättäjät jotka ohjaavat rahavirtoja pitäisi saada näkemään kuinka arvokasta työtä lastenkirjastotyöntekijät tekevät. Kirjastot ovat kaikille avoimia paikkoja ja edistävät tasa-arvoa. Lukeminen on täysin ilmainen harrastus joka avartaa maailmankuvaa ja vie muihin maailmoihin. Lastenkirjastotyön haasteista huolimatta vastanneet jaksavat uskoa hyvään huomiseen.

Yksi tutkimuksen mielenkiintoisemmista osuuksista omasta mielestä oli lastenkirjastotyöntekijän eri ominaisuudet. Kun ominaisuuksia valittiin, oli jo jonkinlainen oma oletus mitä vastaukset

voisivat olla. Oletetusti hyvä kirjallisuuden tuntemus, innostus ja yhteistyötaidot nousi kyselyssä kärkeen. Nämä ovat ominaisuuksia jotka auttavat paljon työssä pärjäämisessä. Vastaavasti kieli- taidolla ja musikaalisuudella ei ole niin suurta merkitystä. Niistäkin on varmasti apua työssä mutta uskoisin, että työtä pystyy tekemään hyvin ilman näitä taitoja. Itselleni eniten ihmetystä aiheutti se miten paljon auktoriteettinen aiheutti hajontaa vastauksissa. Omasta mielestäni kun ryhmiä vetä- essä pitää olla auktoriteettia, jotta asiat pysyvät hallinnassa. Voi tietenkin olla, että vastaajat ovat käsittäneet kohdan eri tavalla kuin ajatuksena on ollut kyselyä luotaessa.

Lyhyesti tutkimus yhteensummaten voidaan sanoa, että lastenkirjastotyö vaatii paljon, mutta se myös antaa paljon. Osana kirjastoammattitaitoa on, että osaa tasapainotella muuttuvassa yhteis- kunnassa. Työntekijän ja työn pitää pysyä kehityksessä mukana jotta lapset ja nuoret saadaan kirjastoon. Sinnikkäällä työllä se onnistuu.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää mitä on lastenkirjastotyö ammattina. Opinnäytetyössäni selvisi, että lastenkirjastotyö on todella laaja-alaista. Ei voida sanoa, että tällainen on standardi lastenkirjastotyöntekijä ja hänen työnsä. On olemassa ominaisuuksia, jotka auttavat työssä, mutta jokainen, joka haluaa ja pystyy kehittämään itseään on hyvä lastenkirjastotyöntekijä. Tärkeintä on että jokainen löytää oman tapansa tehdä hyvää lastenkirjastotyötä.

Vaikka oma tutkimukseni koski Etelä-Savon alueen kirjastoja uskon, että samoja ajatuksia jakavat monet lastenkirjastotyöntekijät ympäri Suomen. Tutkimuksen jälkeen olen edelleen vahvasti sitä mieltä, että olen valinnut oikean suuntauksen kirjastoalla.

Opinnäytetyötä oli antoisaa tehdä. Opin paljon lisää siitä mitä työtä lastenkirjastotyö on. Aihe on hyvin laaja ja siihen voi mennä hyvinkin syvälle. Omasta mielestä onnistuin omassa työssäni luomaan kattavan yleiskatsauksen lastenkirjastotyöhön ammattina. Sain todella hyviä vastauksia tutkimukseeni kirjastoammattilaisilta. Olisi ollut monia asioita joista olisin halunnut vielä kysellä lisää. Valitettavasti verkkokyselyt eivät anna siihen mahdollisuutta. Onneksi kuitenkin sain myös pienen haastattelun kokoelmiin liittyen kirjastoalan konkarilta. Minun mielestäni hiljainen tieto on asia joka pitäisi enemmän huomioida työssä. On paljon asioita joita kauan kirjastotyötä tekevät ovat oppineet. Samoja virheitä ei kannata lähteä toistamaan. Ja vastaavasti hyvät käytänteet pitää pistää jakoon.

Teoriapohjaa kirjoittaessani keskeiseksi huomioksi itselleni nousi kokoelman merkitys. Hyvä ja toimiva kokoelma tukee kaikkea muuta kirjastotyötä. Hyvän kokoelman avulla on helppo toteuttaa kirjaston perustehtävää eli innostaa lapsia ja nuoria lukemaan. Nykypäivänä työhön tuo paljon lisää tietotekniikan lisääntyminen ja monesti näitä taitoja arvostetaan työntekijöillä. Tietotekniikka ja media ovat isossa osassa lasten ja nuorten elämää, joten kirjastonkin pitää pysyä omalla tavallaan kehityksessä mukana.

Lastenkirjastotyöntekijältä tunnutaan nykypäivänä vaativan paljon ja joitakin se voi kauhistuttaa. Minusta ei kuitenkaan ole tärkeintä, että omistaa kaikki listan vaativat ominaisuudet. Tärkeintä on, että tekee työtä sydämellä ja ottaa lapset ja nuoret huomioon. Oikea ammattilainen osaa tunnistaa omat heikkoutensa ja kehittää itseään. Se, että kirjastoissa on töissä niin paljon erilaisia persoonia

ja ihmisiä, on rikkaus. Tiiviillä yhteistyöllä voidaan löytää jokaiselle se oma kenttä millä toimia. Hyvä kirjavinkkari voi kiertää laajemmalla alueella vinkkaamassa kirjoja ja tietoteknisiä taitava kirjastoihminen taas opettamassa tiedonhallintataitoja. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista perehtyä tarkemmin hiljaiseen tietoon ja sen kehittymiseen osana ammattitaitoa.

LÄHTEET

Alameri-Sajama, R. 2007. Tervetuloa sitten aikuisina!: Nuoret kirjaston asiakkaina. Teoksessa R. Alameri-Sajama (toim.), Nuortenkirjastotyön käsikirja. Helsinki: BTJ Kustannus, 12–20.

Almgren, P. & Jokitalo, P. 2010. Kirjasto 2011: Vaikutteita maailmalta. Helsinki: Avain.

Aira, A. 2012. Toimiva yhteistyö: Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Viitattu 30.4.2017, <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37743/9789513947088.pdf?sequence=1>.

Blinnikka, V. 2003. Uudistuva lastenkirjastotyö. Teoksessa L. Huhtala, K. Grönn, I. Loivamaa & M. Laukka (toim.), Pieni suuri maailma: Suomalaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden historia. Helsinki: Tammi, 148–152.

Eskola, E. 1999. Kirjastotoiminta vakiintuu – kirjasto harrastuksen. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Kirjastojen vuosisata: yleiset kirjastot suomessa 1900-luvulla. Helsinki: BTJ kirjastopalvelut, 115–145.

Etelä-Savo maakunta 2017. Kunnat ja kaupungit. Viitattu 18.3.2017, <http://www.esavo.fi/fi/page/57>.

Etelä-Savon maakuntaliitto 2017. Tilastot. Viitattu 30.4.2017, http://www.esavo.fi/resources/public//Maakuntaliitto/Tilastot/vaesto_ikaryhm_2016.pdf.

Frantsi, H. 2005. Tiedonhallintaa perusopetuksessa. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ kirjastopalvelut., 37–47.

Heikkilä, M. 2004. Mitä kuuluu lastenosasto. Kirjastolehti 97 (3), 26.

Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle: Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Jyväskylä: Atena.

Hirvi, S. 2012. KuMuKi-vinkkaus. Teoksessa Ruhala, A, Niinistö, H, Pentikäinen, Antti (toim.), Mediaketka!: Osa 6 – Kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka Oy, 18–21.

Ikonen, K., Innanen, K. & Tikkinen, S. 2015. Lukuinto-Opas - lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulu: Oulun yliopisto.

Juntunen, A & Saarti, J. 2012. Kirjaston johtaminen: Käytännön opas laadukkaaseen kirjastonhoitoon. Helsinki: Avain.

Karasma, K & Suvilehto, P. 2013. Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita: Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Helsinki: Avain.

Karjalainen, M. 2008. Sarjakuvavinkkaus: lyhyt oppimäärä. Kirjastolehti 100 (6), 22–23.

Karjalainen, M-L. 2014. Sulkavan kirjastolle palkinto esimerkillisestä asenteesta. Itä-Savo. Viitattu 4.5.2017, <http://www.ita-savo.fi/uutiset/l%C3%A4hell%C3%A4/sulkavan-kirjastolle-palkinto-esimerkillisest%C3%A4-asenteesta-156658>.

Karjalainen, V.1987. Lastenkirjastotyö. Teoksessa Blinnikka, V., Holmberg, I. & Lehvälaiho, V. (toim.), Kirjastotyön perusteet. 2. korj. p. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Karhula, P. 2009. Muuttuva yhteiskunta. Opetusministeriö. Teoksessa Näkemyksiä tulevaisuuden kirjastomaisemista. Viitattu 30.4.2017, http://80.248.162.139/export/sites/default/OPM/Kirjastot/linjaukset_ja_hankkeet/Liitteet/Kirjastomaisema_2035.pdf.

Kaser, G. 2015. Ten Things a Children's Librarian Needs to Know. Viitattu 23.3.2017, <http://publiclibrariesonline.org/2015/01/ten-things-a-childrens-librarian-needs-to-know/>.

Kekki, K. 2013. Menestystarina nimeltä kirjasto. Helsinki: Avain.

Keskitalo, E. 2016. Mikkelin kaupunginkirjasto sai valtakunnallisen palkinnon — "Erinomainen esimerkki alueellisesta veturista". Länsi-Savo. Viitattu 4.5.2017, <http://www.lansi-savo.fi/uutiset/lahella/mikkelin-kaupunginkirjasto-sai-valuationallisen-palkinnon-erinomainen-esimerkki>.

Kirjasampo.fi 2017. Sivupiiri. Viitattu 27.4.2017, <http://www.kirjasampo.fi/fi/info#.WQcCamNdB9C>.

Kirjastoalan etiikkatyöryhmä. 2017. Kirjastotyön eettiset periaatteet. Viitattu 25.3.2017, http://www.stks.fi/wp-content/uploads/2015/05/kirjastotyön_eettiset_periaatteet.pdf.

Korhonen, M. 2010. Kirjaston satutunnit – elävä perinne. Teoksessa K. Kolu (toim.), Suomalainen satu 2. Helsinki: BTJ kustannus, 66–72.

Korte, R. & Leinonen, A. 1996. Kirjasto- ja informaatiopalvelujen kehittäminen oppilaitoskirjastossa. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Kipinöitä oppimiseen – Kirjasto oppimisen tukena. Ammattikasvatustahallinnon koulutuskeskuksen julkaisuja 1/1996. Tampere: Ammattikasvatustahallinnon koulu-
tuskentrus. 43–51.

Laine, V. & Silvola, H. 2017. Kirjastossa pitäisi olla muutakin kuin heppakirjoja: "Eiväthän ne pojat niitä pahemmin lueskele". Yle uutisluokka. Viitattu 30.4.2017, <http://yle.fi/uutiset/3-9580255>.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Lauhikari, S. & Alin, T. 2002. Kirjasto tutuksi: Kirjastokäynnin toteutus. Teoksessa E. Ainali, T. Alin, M. Kummala-Mustonen, S. Lauhikari, M. Peltoketo, A. Ruuttula-Vasari & K. Santaholma (toim.), Kirja kantaa, tarina tukee. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 61–75.

Lovio, M & Tiihonen, V. 2005. Kirjaston asiakaspalvelu. Helsinki: BTJ kirjastopalvelu.

Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto 2016. Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan - Kansalliset suositukset lukukoiratoimintaan kirjastoissa – hanke. Viitattu 25.3.2017, <http://www.kirjastot.fi:8080/sites/default/files/ancmt/Lukukoiratoiminnanlaatusuositus2016.pdf>.

Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto 2017. Lumme-kirjastot. Viitattu 4.5.2017, <http://kirjasto.mikkeli.fi/artikkelit/lumme-kirjastot>.

Mustikkamäki, M. 2012. Puheenvuoroja mediakasvatuksen kehittämisestä kirjastoissa. Teoksessa Kirjastot ja media 2012: Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Viitattu 1.5.2017, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75321/OKM23.pdf?sequence=1>.

Mäkelä, M-L. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki: BTJ.

Mäkelä, M-L. 2015. Kirjavinkkarikirja. Uudistettu laitos. Helsinki: Avain.

Nieminen, P. 2015. Yksinäiset kirjastot. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimus ja interaktiivinen media. Pro gradu – tutkielma. Viitattu 18.3.2017, <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97333/GRADU-1434002751.pdf?sequence=1>.

Nurkkala, E. 2010. Lastenkirjastotyön tulevaisuus – Asiantuntijoiden näkemyksiä. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 16.4.2017, http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22919/Nurkkala_Elina.pdf.

Okariino 2012. Vanhemmille. Viitattu 27.4.2017, <http://www.okariino.fi/parents>.

Opetusministeriö 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015: Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Viitattu 2.4.2017, <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75513/OKM20.pdf?sequence=1>.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4 painos. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Viitattu 23.4.2017, http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Pieksämäen kaupunginkirjasto 2017. Lapset. Viitattu 27.4.2017, <http://kirjasto.pieksamaki.fi/lapset/>.

Pohjalainen, M. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. Informaatiotutkimus 31 (2). Viitattu 6.5.2017, <http://journal.fi/inf/article/view/7079/5613>.

Purhonen, K. 2015. Muuttuva työ – kirjaston hyllynvälistä ja nuorisotalon ikkunasta kurkistaa kolmas työ. Teoksessa L. Hokkanen (toim.) Sosiaalinen kirjasto – lukemattomien mahdollisuuksien maa. Helsinki: Avain. 88–119.

Raatikainen, I. Kirjastonhoitaja. Toenperän kirjasto. Sähköpostihaastattelu 4.5.2017. Tekijän halussa.

Relander, J. 2014. Facebook ja kirjastot. Kirjastolehti 107 (2), 7.

Roponen, M. 2015. Kirjastotätejä onko heitä? Kirjastolehti. Viitattu 16.4.2017, <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/487/kirjastotateja-onko-heita/?category=5>.

Salonen, K. 1978. Katsaus lastenkirjastotoiminnan kehitykseen. Teoksessa Lastenkirjasto-opas. Helsinki: Suomen kirjastoseura, 7-35.

Sallmén, P. 2012. Mediakasvatus ei ole atomitiedettä. Teoksessa Kirjastot ja media 2012: Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Viitattu 1.5.2017, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75321/OKM23.pdf?sequence=1>.

Sinko, P. 2000. Mitä koulu odottaa kirjastolta?. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa-kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 15–29.

Suomen kirjastoseura 2017. Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: suosituksia ja suuntaviivoja. Viitattu 2.4.2017, https://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasvatus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014.pdf.

Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2016. Tilastohaku. Viitattu 2.4.2017, <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=537&years=2016&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183>.

Suominen, V. 2001. Pieni kirjastofilosofia – Kirjastonhoitajuuden käsite sekä ammatillinen, opillinen ja poliittis-kulttuurinen käytäntö. Tampere: Tampereen yliopisto, Turku: Åbo Akademi, Oulu: Oulun yliopisto.

Teinilä, L. 1978. Lastenkirjastotyön tavoitteita. Teoksessa Lastenkirjasto–opas. Helsinki: Suomen kirjastoseura, 36–45.

Teinilä, L. 1990. Lastenkirjastotyön tavoitteet. Teoksessa L. Teinilä, L. Laulajainen, R. Rinta-Tassi & G. Spring (toim.), Lapsi, kieli ja mieli: Lastenkulttuurista ja kirjastosta. Helsinki: Kirjastopalvelu, 167–172.

Tuomi, P. 2011. Kirjojen keskellä - kirjastonhoitaja kaunokirjallisuuden asiantuntijana. Helsinki: Avain.

Tuominen, K. 1999. Mitä yleinen kirjasto voi tarjota koulukirjastolle. Teoksessa L. Niinikangas (toim.), Kirjasto koulussa – opas uuteen koulu- ja oppilaskirjastoon. Helsinki: BTJ kirjastopalvelu.

Ullström, M. 2012. Keskusteluja kirjastossa: Keskustelu kirjastotyön välineenä. Suom. P. Jokitalo. Helsinki: Avain.

Unesco: Yleisten kirjastojen julistus 1994. Viitattu 13.2.2017, <http://minedu.fi/documents/1410845/3898342/Unescon+Yleisten+kirjastojen+julistus+ja+Koulukirjastojulistus.+Helsinki+2001.pdf>.

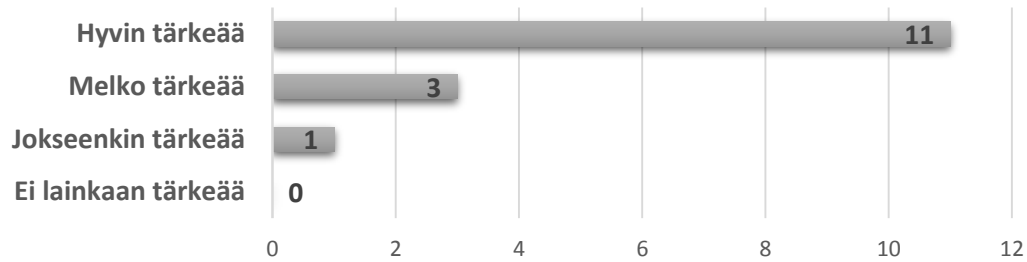
Uusi-Viitala, S. 2010. Erityisiä asiakkaita kirjastossa - Miten palvella erityislapsia?. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 27.4.2017, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14007/Uusi-Viitala_Saija.pdf?sequence=1.

Valtioneuvosto 2013. Vuoden Kirjastokehittäjä -palkinto Toenperän ja Sompion kirjastoille. Viitattu 4.5.2017, http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/vuoden-kirjastokehittaja-palkinto-toenperan-ja-sompion-kirjastoille.

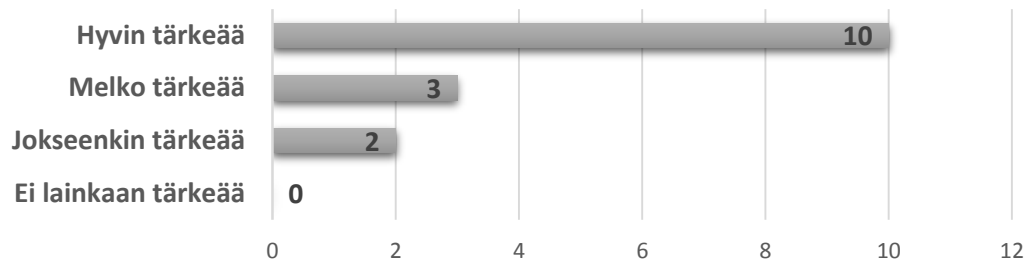
Vatanen, P. 2009. Modernin suomalaisen kirjastoliikkeen synty. Teoksessa I. Mäkinen (toim.), Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ kustannus, 223–289.

Verho, S. 2005. Kokoelmatyö murroksessa. Kirjastolehti 98 (8), 20–21.

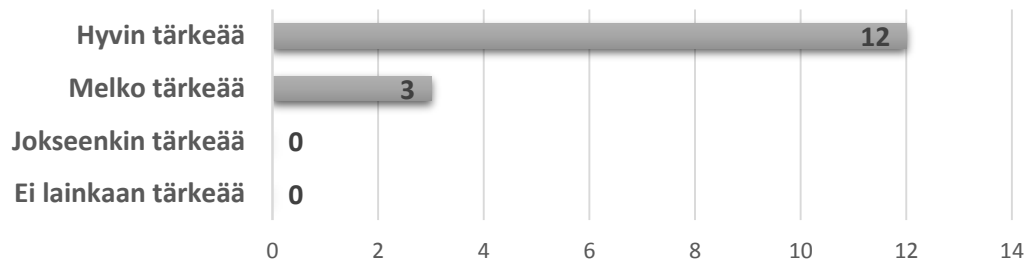
Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Idearikas

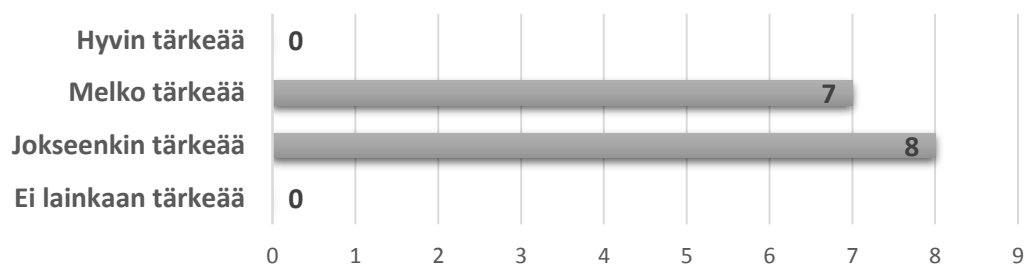
KUVIO 7. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Heittäytymiskykyinen

KUVIO 8. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

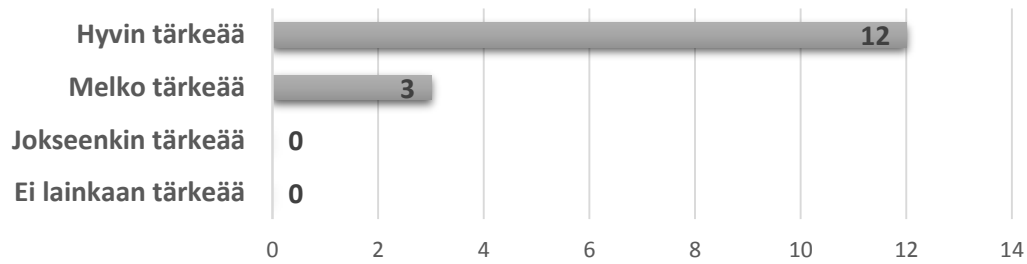
Verkostoitumis- ja yhteistyötaitoinen

KUVIO 9. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Kielitaitoinen

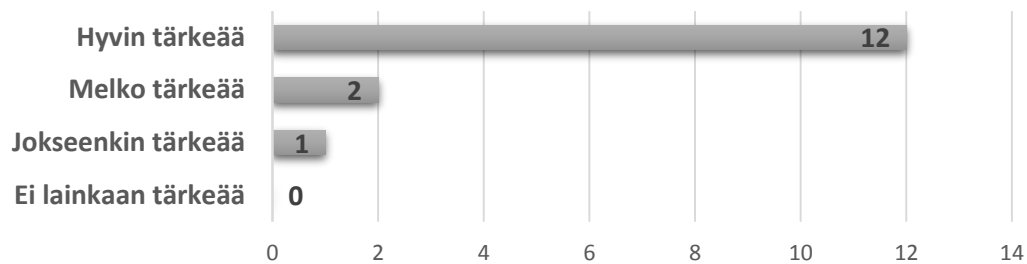
KUVIO 10. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Innostunut työstään

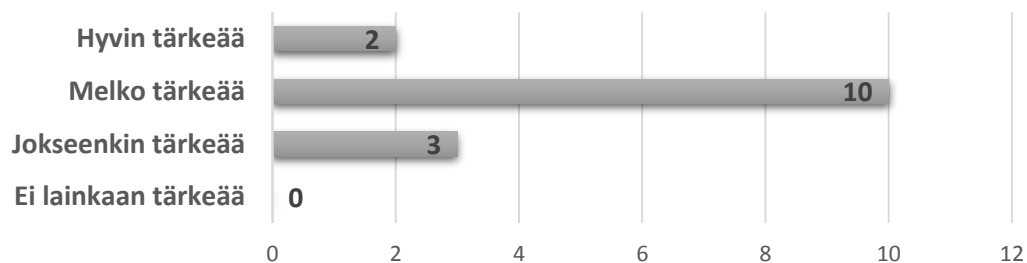
KUVIO 11. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Tuntee lasten- ja nuortenkirjallisuutta

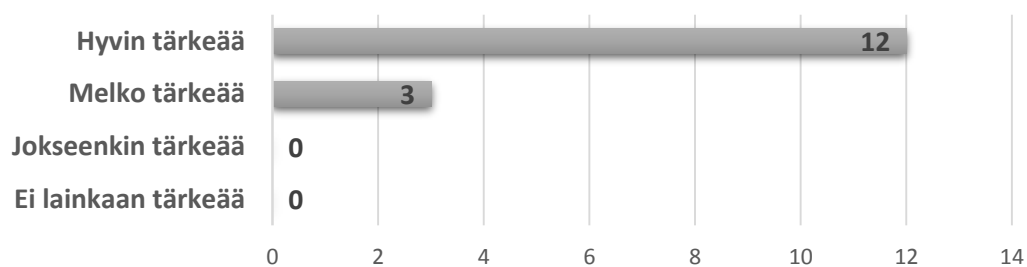
KUVIO 12. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Käyttää sosiaalista mediaa työssään

KUVIO 13. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

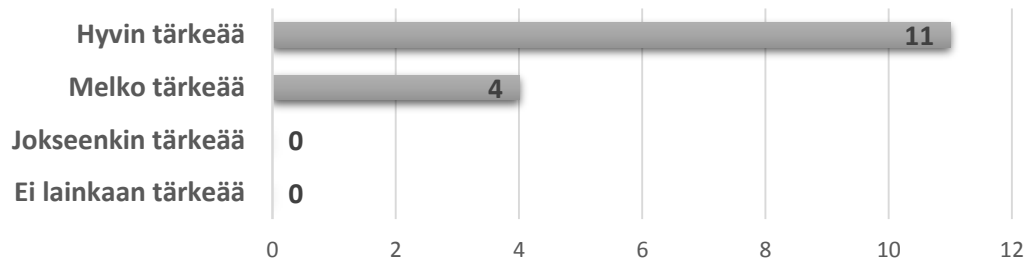
On ajan hermolla ja seuraa aikaansa

KUVIO 14. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

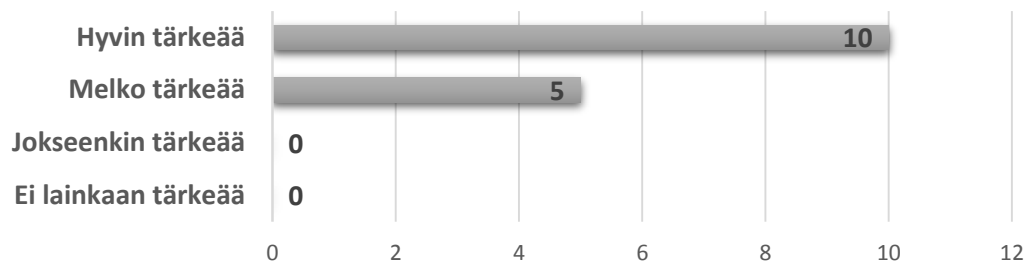

Halu kehittää omaa toimintaansa

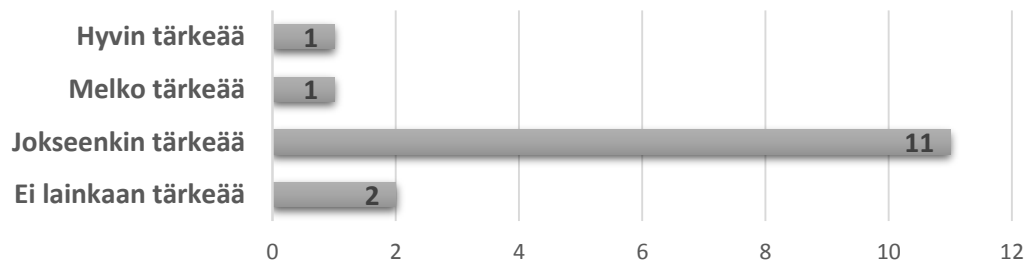
KUVIO 15. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Sosiaalinen

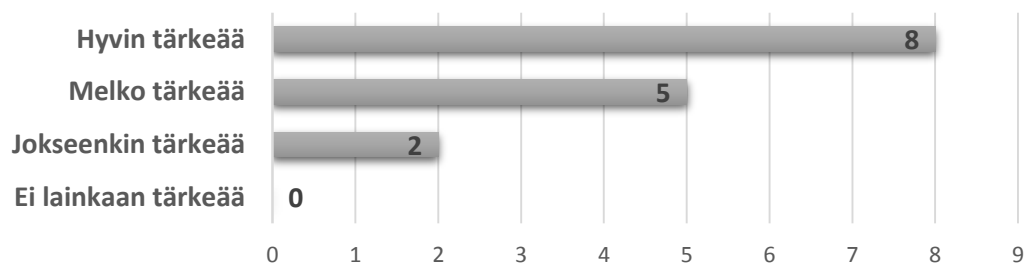
KUVIO 16. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Musikaalinen

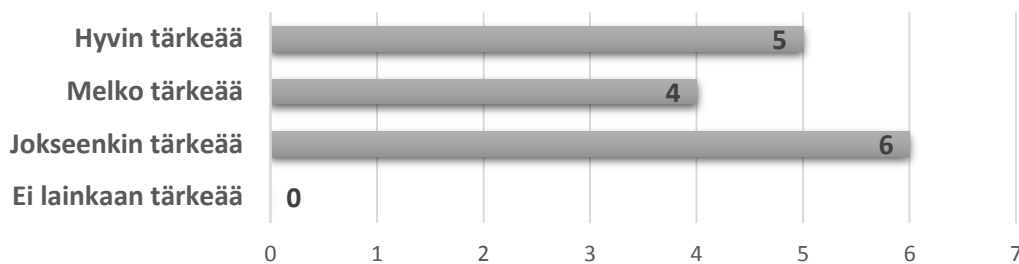
KUVIO 17. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Paineensietokykyinen

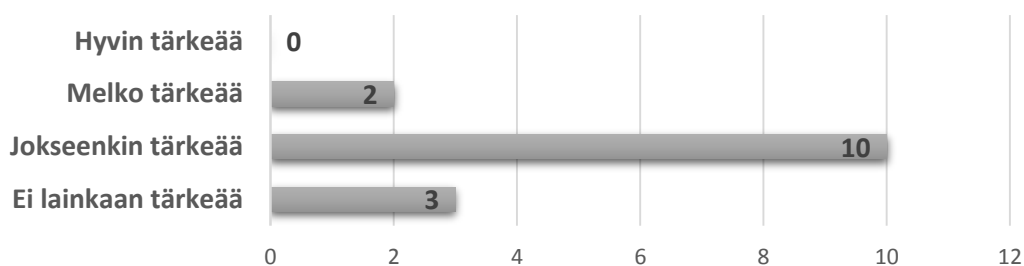
KUVIO 18. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Esiintyjä

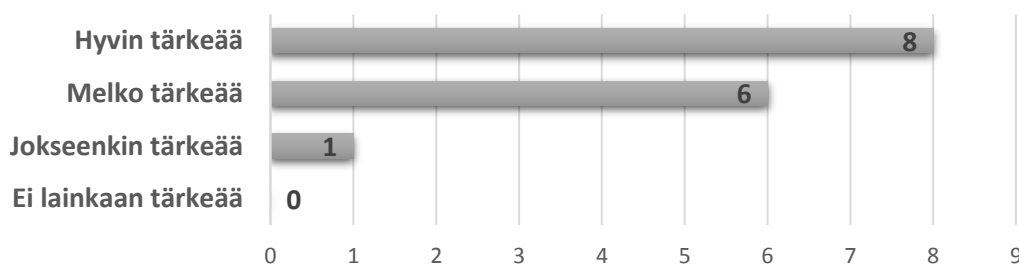
KUVIO 19. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Kädentaitaja

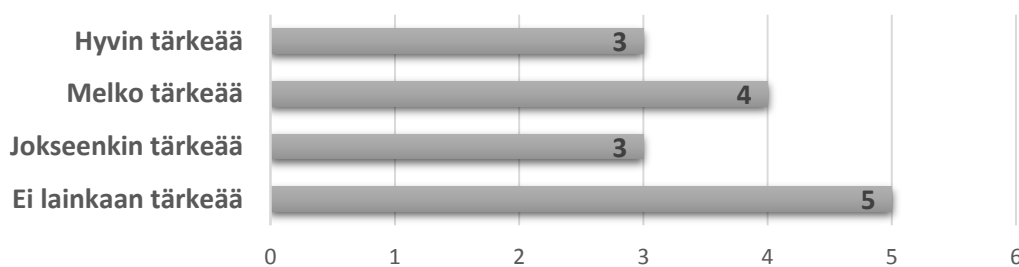
KUVIO 20. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Osallistaa lapsia ja nuoria mukaan toimintaan

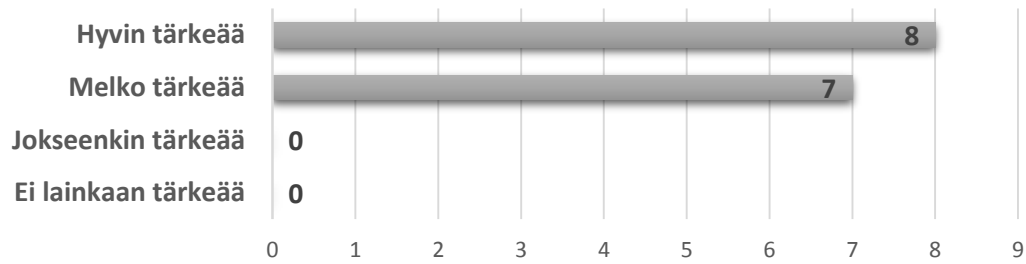
KUVIO 21. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Auktoriteettinen

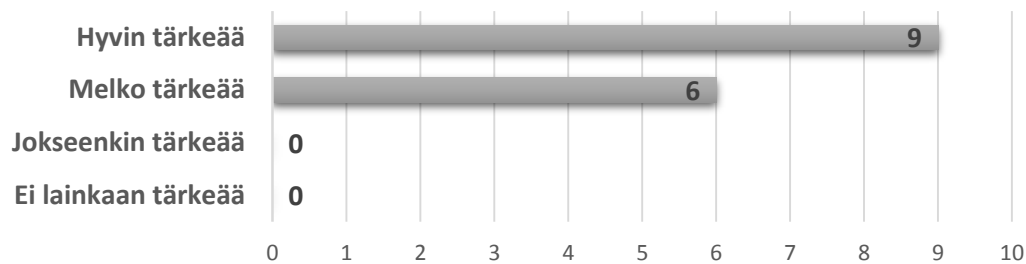
KUVIO 22. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Joustava

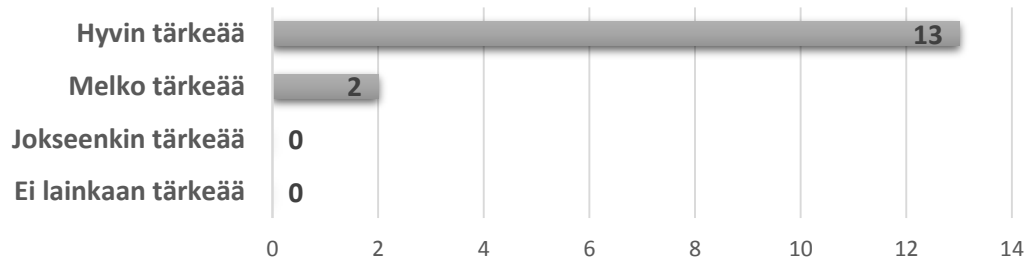
KUVIO 23. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Avarakatseinen

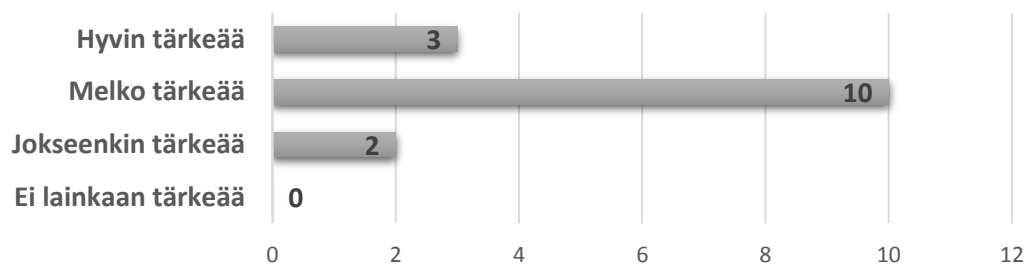
KUVIO 24. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Motivoi lukemiseen ja kirjaston käyttöön

KUVIO 25. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Teknistä osaamista

KUVIO 26. Kuinka tärkeänä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

LASTENKIRJASTOTYÖ AMMATTINA

Toteutan osana opinnäytetyötäni tutkimuksen Etelä-Savon kirjastoihin. Tutkimuksella haluan selvittää mitä lastenkirjastotyö ammattina pitää sisällään ja minkälainen on hyvä lastenkirjastoammattilainen. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti.

SEURAAVA

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä. Ilmoita väärinkäytöstä - Palveluehdot - Lisäehdot

Google Forms

LASTENKIRJASTOTYÖ AMMATTINA

Nimetön osio

Taustatiedot

Kirjasto jossa työskentelet

Oma vastauksesi

1. Millaisessa kirjastossa työskentelet?

- Pääkirjasto
- Lähikirjasto
- Kirjastoauto
- Muu: _____

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

3. Kuinka kauan olet tehnyt töitä lastenkirjastotyön parissa

- Alle 1 vuosi
- 1 - 5 vuotta
- 6 - 10 vuotta
- 11 - 15 vuotta
- yli 15 vuotta

Koulutus

4. Minkälainen kirjastoalan koulutus sinulla on?

- Ammatillinen perustutkinto (merkonomi)
- Ammattikorkeakoulututkinto (tradenomi)
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopisto
- Ei koulutusta
- Muu: _____

5. Onko sinulla lisäksi jonkin muun alan, kuin kirjastoalan koulutusta?

Mikäli vastasit Ei, voit siirtyä seuraavaksi kysymykseen 9.

- Kyllä
- Ei

6. Minkä muun alan koulutus sinulla on?

Voit valita useamman kohdan.

- Humanistinen - ja kasvatustieteiden ala
- Kulttuuriala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Tietojenkäsittely
- Matkailu-, ravitsemus- ja talousala
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- Tekniikan- ja liikenteenala
- Turvallisuusala
- Yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnonala
- Muu: _____

7. Onko muun alan koulutuksesta ollut hyötyä lastenkirjastotyössäsi?

- Kyllä
- Ei

8. Minkälaista hyötyä muun alan koulutuksesta on ollut lastenkirjastotyössäsi?

Oma vastauksesi

---

9. Millainen täydennyskoulutus tukisi mielestäsi parhaite työtäsi lastenkirjastotyöntekijänä?

Oma vastauksesi

Lisätietoja

Voit tarvittaessa kertoa lisätietoja liittyen yllä oleviin kysymyksiin.

Oma vastauksesi

Lastenkirjastotyö

10. Missä muodoissa lastenkirjastotyö näkyy olennaisesti kirjastossanne?

Voit valita useamman kohdan.

- Satutunnit
- Kirjavinkkaus
- Tiedonhaun opetus
- Kirjastonkäytön opetus
- Näyttelyt
- Lukupiirit
- Nukketeatteri
- Lukukoira
- Lukudiplomit
- Vauvoille suunnatut hetket esim. lorutuokio
- Läksykerho
- Musiikitapahtumat
- Säännölliset ryhmäkäynnit esim. koulun kirjastotunti
- Lapsille suunnatut tapahtumat
- Mediakasvatus
- Muu: _____

11. Keiden toimijoiden kanssa kirjasto tekee yhteistyötä toteuttaessaan lastenkirjastotyötä?

Voit valita useamman kohdan.

- Muut kirjastot
- Koulut
- Varhaiskasvatus
- Seurakunta
- Neuvola
- Kolmas sektori
- Yksityiset henkilöt
- Yritykset
- Nuorisopalvelut
- Muu: _____

12. Koetko yhteistyön eri toimijoiden kanssa antavan sinulle eväitä parempaan lastenkirjastotyöhön?

- Kyllä
- Ei

13. Onko yhteistyössä ollut ongelmia?

- Kyllä
- Ei

14. Jos on, niin millaisia ongelmia yhteistyössä on ollut?

Oma vastauksesi

---

15. Miten yhteistyötä kirjaston ja muiden toimijoiden välillä voisi kehittää?

Oma vastauksesi

---

16. Kuinka kehittäte lastenkirjastotyötä kirjastossanne?

Oma vastauksesi

---

17. Oletteko lisänneet tai joutuneet luopumaan lähivuosina joistakin toimintamuodoista? Minkä takia?

Oma vastauksesi

---

18. Mitä haasteita lastenkirjastotyössä on?

Oma vastauksesi

19. Millaisena koet lastenkirjastotyön tulevaisuuden?

Oma vastauksesi

Lisätietoja

Voit tarvittaessa kertoa lisätietoja liittyen yllä oleviin kysymyksiin.

Oma vastauksesi

Lastenkirjastotyöntekijä

20. Kuinka paljon keskimäärin käytät viikossa työajasta valmisteleviin töihin? Onko määrä riittävä mielestäsi?

Oma vastauksesi

21. Kuinka voit kehittää omaa osaamistasi lastenkirjastotyön ammattilaisena?

Oma vastauksesi

Kuinka tärkeinä koet seuraavat ominaisuudet lastenkirjastotyötä tekevällä ihmisellä?

Tärkeää vai ei

Valitse joka riviltä yksi, joka kuvaa parhaiten

	Ei lainkaan tärkeää	Jokseenkin tärkeää	Melko tärkeää	Hyvin tärkeää
Idearikas	☐	☐	☐	☐
Heittäytymiskykyinen	☐	☐	☐	☐
Verkostoitumis- ja yhteistyötaitoinen	☐	☐	☐	☐
Kielitaitoinen	☐	☐	☐	☐
Innostunut työstään	☐	☐	☐	☐
Tuntee lasten- ja nuortenkirjallisuutta	☐	☐	☐	☐
Käyttää sosiaalista mediaa työssään	☐	☐	☐	☐
On ajan hermolla ja seuraa aikaansa	☐	☐	☐	☐
Halu kehittää omaa toimintaansa	☐	☐	☐	☐
Sosiaalinen	☐	☐	☐	☐
Musikaalinen	☐	☐	☐	☐
Paineensietokykyinen	☐	☐	☐	☐

Esiintyjä	☐	☐	☐	☐
Kädentaitaja	☐	☐	☐	☐
Osallistaa lapsia ja nuoria mukaan toimintaan	☐	☐	☐	☐
Auktoriteettinen	☐	☐	☐	☐
Joustava	☐	☐	☐	☐
Avarakatseinen	☐	☐	☐	☐
Motivoi lukemiseen ja kirjaston käyttöön	☐	☐	☐	☐
Teknistä osaamista	☐	☐	☐	☐

Lisätietoja

Voit tarvittaessa kertoa lisätietoja liittyen yllä oleviin kysymyksiin.

Oma vastauksesi

Vapaa sana / muuta tärkeää sanottavaa lastenkirjastotyöstä.

Oma vastauksesi

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

Mukavaa vuotta 2017!